

Josef Myslimír Ludvík

Myslimír, po horách krkonošských putující

Číslo 27.

Č e č h — o ſ l a p w.

Národní časopis
pro

Čečhy a Moravany.

Dne 3^{ho} Července 1824.

Text otiskl časopis Čechoslav 1824, Národní časopis pro Čechy a Moravany, č. 27-30, strany 209-213, 218-223, 226-229, 233-237, ve dnech 3. - 24. 7. 1824.

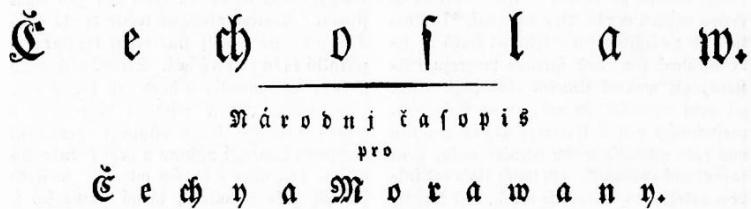
Josef Myslimír Ludvík (1796-1856) zahájil krkonošskou cestu 31. 8. 1823 ve svých 27 letech. Výprávění je považováno za první česky psaný cestopis Krkonoš a jeden z prvních pokusů o počeštění převážně německého pomístního názvosloví v Krkonoších.

Původní text ve švabachu jsem přepsal do latinky, jen mírně a ne vždy upravil podle současných pravidel, vybavil poznámkami a doplnil dobovými grafikami.

Obrázek na titulní straně – Ernst Wilhelm Knippel: Obří důl a Sněžka v Krkonoších; mezi roky 1848 a 1868 - Obří bouda (1847) už stojí a Česká bouda na Sněžce (1868) ještě ne.

Josef Myslimír Ludvík:
Myslimír, po horách krkonošských putující.

Čísto 27.

Dne 3^{ho} Července 1824.

209 Na pouť chodívá a jezdívá každoročně tisíce lidu ze všech stavů. Chudí putují na místa posvátná, bohatí na místa rozkošná, (do lázní). Obojí z rozličných ohledů: první bud' z lásky k Bohu a k uctění Svatých, druzí bud' za příčinou tělesných neduhů a churavostí. I já jsem letos vykonal pouť na místo posvátné i rozkošné, ducha i smysly zajímající – na **Hory Krkonošské**, v chrám ten přírody slavné, – kamž každoročně veliké množství přírody milovníků, nedabajíce rozličných i strojených i přirozených obtížností, putuje.

Dne posledního srpna, v neděli ráno, vyjel jsem v společnosti akademického malíře, p. Josefa K***, z Náchodu přes Kostelec, Oupici a Trutnov roztomilým oudolím po levém břehu úpském až k Maršendorfu. Vlažným deštíčkem orosené lučiny stkvěly se bujnou zeleností. Se stromů zahradních, hojně zurodněných, zapalující se ovoce, zvláště višně, které právě v plné zralosti byly, zvaly, lahodíce chuti, k požívání. I květnice skrovné u chaloupek a domů těšily kolemjouce, především květnice maršovského p. učitele svou rozmanitostí ztepilých květin jich milovníka prozrazuje. V tomto krásném údolí poslední jsem viděl stromy ovocné, an jich více do hor již není.

Abychom té rozmanité krajiny lépe použili, poslali jsme za Maršovem příležitost zpět a opustivše voznici, údolím vedoucí k vesnicím Suché doly a Kolby nazvaným, šli jsme sami stezníkem do kopce příkře táhlého (Táhlín, Langenberg) podle něhož v levo hluboko pod námi v oudolí hrůzokrásném zpěněná hrčela **Úpa** ve svém kamenitém řečišti, jenž se podál v zátku vine, jakoby se v podzem tratila. Hrčení její jen temně nahoře ucha doráží. Pohlédnutí do toho vznešeného údolí úpského jakýsi slavný cit povzbuzuje v srdci. V zářné požáry skloňující se za hory slunce ještě jen vysoké vrchy a hory zlatilo nad námi, an dole pod námi v hlubosti tiché šedá temnost již se rozprostřela. U vzdálí stromy věkožijné, tam mládí bujně, zde paseka holá, neb kameniště pusté, dávalo údolí tomu bud' světlejší neb tmavější nástíny, jakož i duši bud' mile, bud' trudně zaujalo. –

posledního srpna,
v neděli ráno –
31. 8. 1823
Kostelec – Červený
Kostelec
Oupice – Úpice
Maršendorf –
Marschendorf, Horní
Maršov
květnice – květinová
zahrádka
an – který, jenž, neboť
Suché doly – Suchý důl
v Dolních Albercích,
Dörrengrund
Kolba – Kolbendorf,
Lysečiny
Táhlín (Langenberg) –
Dlouhý hřeben

210 Tam, co se údolí na dvé dělí, a vyšší i rozlehlejší jest, počíná vystupovati z čerstvě zelených strání jedna chalupa po druhé, v levo **velká**, v pravo vzhůru **malá Úpa** nazvané.*⁾ Chalupy ty z většího dílu několik set kroků od sebe vzdálené zevnitřně šetrnou prozrazují čistotu, již vnitřně skutečně osvědčují. Zde již není ovocných stromů, není klasnatých, prostranných polí k spatření; zřídka jen sem tam jako zahrádka trochu zeleného ovsa, jenž se obyčejně zachumelí, a tu toliko klasy nad sněhem pořeží, anebo když se metá, čili klasatí, na seno se poseče. Ale tím více zajímají zrak svou čerstvou zeleností stráň a palouky, mezi nimi vinoucí se a je zvlažující potůčkové, jejichž kříšťálovou vodu obyvatelé po žlábkách rozhánějí, aneb ke svým příbytkům přivodí. U výjevu těchto rozmanitých předmětů niže mile hrozných, dále pak rozkošných obestřel nás soumrak večerní. Mha hustá ukryla hory a po chvilce i v údolí se svalila. Větrem povstalým zmítána začala hustě mžíti. To nás přinutilo nocleh hledati v hospodě blíž kostela v **malé Úpě**. Zde ve světnici prostranné a velmi čistotné i pořádné pospali jsme poprvé na seně ovesném, bílou plachtou přikrytém. Lidi jsme seznali z míry dobré i ochotné.

Posel, jež jsme si byli na večer zjednali, zbudil nás o dvou hodinách ráno, a při mdlém světle mhu prorážejícího měsíce kráčeli jsme dále ku předmětu žádoucímu. Vůkol několik chalup, **Smrčín** nazvaných, kde ještě všichni ve hlubokém pohřízení byli spaní, a jen štěkot psů nás zrazoval, vedl nás vůdce náš přes paluhy oužlabné brzy vysokou travou, brzy bažinami vedle myslivny do lesa příkře vzhůru na rovinu hory **Černé** (Černohorec, schwarze Koppe, Dundra). Les na její poskloní jest vezdy řídší a jasnější, stromy s přibývající vejškou vezdy menší a zakrnělejší: štíhlá vysoká jedle jest jen trpaslíkem. Konečně přestává téměř docela všecken zrůst ve vyšší studenější krajině; i zakrnělý **křivec** přestává. Strašlivé strminy skalní, ticho mrtvé, a hned zase hučící vítr jinou hlásají bytost přírody: příjemnost a lahodnost nižších krajů ustupuje ohromnosti a děsnosti kamenité pustiny a její skalním slitinám, propastím a sivým mlhám. Příroda zde již jako odumřela, žádný zelenající se stromek, žádné barevné kvítko, žádný žblunkavý potůček; přes nahromaděné hranaté, nuzně jen mechem porostlé kameny pořád vzhůru pudila nás toužebnost, až nejednou rozprášil vítr hustou mlhu, a my před sebou spatřili

*⁾ Tam se v dvě řeky stejněho jména stýkají v údolí **Latec** (Latenthal) pojmenovaném. (pozn. J. M. Ludvíka)

údolí Latec (Latenthal) – *Latovo údolí, dolní tok Malé Úpy*

velká a malá Úpa – *obce V. a M. Úpa, Groß Aupa, Klein Aupa*

hospoda blíž kostela
v malé Úpě –
1. nocleh
J. M. Ludvíka a Josefa K. z neděle 31. 8. na pondělí 1. 9. 1823 pravděpodobně v hostinci „Kirchaschenke“, dnes restaurace U kostela

Smrčín – *Fichtig, Smrčí (pod Smrčinnou strání)*

hora Černá (Černohorec, schwarze Koppe, Dundra) – *Schwarze Koppe, Czarna kopa, Svorová hora, Černá kopa a nebo Riesenkamm, Obří hřeben, Czarny Grzbiet*

křivec (Knieholz) – *borovice kleč, kosodřevina, kosodrzewina, Pinus mugo*

strmina – *trčící skála nebo stěna*

Kapličku na vrchu Sněžky.

*obr. 1. Theodor Sachse:
Kaple na Sněžce,
mezi lety 1824 a 1850*

Veškerá prostory obzoru našeho přehustou mlhou zachumlena byla; ostrý půlnočník zedmul ji v oudolí v chumáč neprohledný, vyhrnul ji vzhůru a rozptýliv o vrch, oužlabinami opět v oudolí ji srázel. Kolkolem sivá směsice, nebo raději děsná pustota! Obraz až ku podivu, jako:

*Když v šedivině věku pustota v jíncu strašných nocí
Korala, i smrt a temnost s živlů vztěkem litým mocí
Válčila; – když slavně vyšel ro(z)kaz z veškerosti zmatenin!
„Světe bud!“ –*

Po chvíli teprv začalo se šedě světlit na východě. Násilně zápasilo světlo sluneční mlhou, chtíc ji rozptýlit, ale nadarmo. Jen chvílkami zjevil se sem tam jasný olem oblohy a vyskytlo se nahlédnutí v propast hlubokou, mlha však hned zakryla oboje. Zdálo se, jakoby se tam na věky byla mlha rozprostřela.

Až potud duch náš, jako do nového světa zakouzlený v této sivé pustotě ani k sobě hrubě přijít nemohl, tak že jsme na vše zapomněli, an jsme ničeho neviděli.

211 Z toho ale uvytržení ducha brzy nás tělo probralo. Vlhkou mlhou a větrem ostrým zkřehlo tělo naše, an jsme dříve již v dlouhé trávě obuv svou promáčeli, a nahoru upocení přišedše, na ostrém větru zůstatu musili. Krutá zima nás pronikla, nejprve mého společníka, an celý lehkým cajkovým šatem oděn byl. Zima ním co osikou trásila, aniž se obíháním zahříti mohl.

Na štěstí vzal s sebou vůdce náš do náručí suchého křivce pod horou, z něhož jsme sobě oheň rozžali, obuv usušili, čisté punčochy vzali a tak se zahřáli.

Asi hodinu po našem příchodu přišlo ještě pět cestníků: dvě ženské a tři mužští ze slezské strany, a když jsme přes hodinu brzy v sínce u kaple, brzy u ohně, brzy kolem chodíce, strávili, hodně zkřehli, a mimo násilného vespolek boje větrů, mlhy a zakrytého slunce ničehož neviděli, opustivše **Sněžku**, ubírali jsme se s malírem spolu po ostrokamenitém holém čeřeně neb hřebeně (Forst- und Schmiedeberger-Kamm, Holec a Kovařec*) na půlnočně východní stranu k městečku

Kaplička na vrchu Sněžky – jediná stavba na vrcholu, kaple Sv. Vavřince 1665–1681, 1812 odsvěcená, 1824–1850 hospoda a ubytovna; za J. M. Ludvíka sloužila jako útulek pocestných.

čeřen – hřeben

*) **Holec**, protože vrch ten docela holý jest. (pozn. J. M. Ludvíka)

Holec a Kovařec (Forst- und Schmiedeberger-Kamm) – Kowarski Grzbiet, Střecha.

*Holec může být
Svorová hora*

Kovářov (Schmiedeberg).

Kovářov (Schmiedeberg)
– Kowary

*obr. 2. Carl Mattis:
Schmiedeberg,
Kowary 1826-1840*

Leží v kotlině rozkošné na říčce **Izela** mezi **Krkonoše** a landhutským předhořím, svým rozmanitým položením znamenité, jakož i jeho katolický a protestantský kostel, nový radní dům, dílna na pentle a j. Jméno pochází nepochybně od tamnějších kovářů a železnic. – Na blízce se vynachází **Exnerův** kámen, osamotnělá strmící skála. I **Buchwald** (Bukoles, Bukovina) pro svou zahradu stojí za to, aby se tam zašlo. Přes oudolí a pahorky rozmanité a luhy zelené spatřili jsme v krásné planině přírodou i pilností lidskou zušlechtěné město

Izela – *Iselbach,
Eglitzbach, Jedlica*

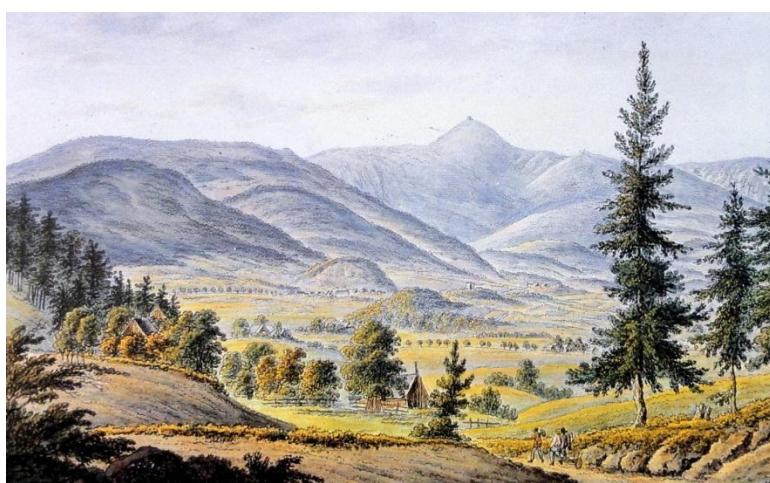
landhutské předhoří –
*Landeshuter Kamm,
Rudawy Janowickie*

železnice – *železné hutě*

Exnerův kámen – *asi
Kowarska skała,
název snad souvisí
s Gottfriedem
Exnerem, který v roce
1788 (1790) nedaleko
odtud založil dva
kaolinové doly v okolí
skalní skupiny Krucze
Skały v Karpaczi*

Buchwald (Bukoles,
Bukovina) –
Bukowiec, Bukownik

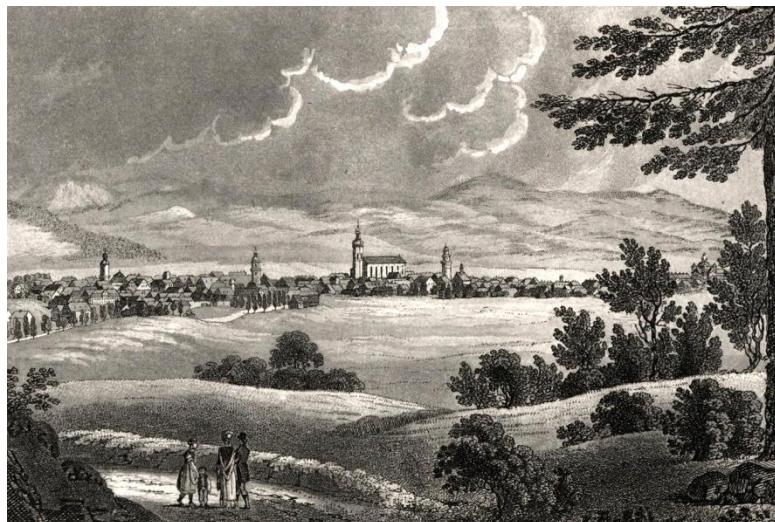
*obr. 3. Friedrich August
Tittel: Krkonoše od
Bukowniku,
1. pol. 19. stol.*

Jelenow (Hirschberg)

Jelenov (Hirschberg) –
*Jelenia Góra, Jelení
Hora*

obr. 4. Jelení Hora
od jihu, 1819

v plné jeho vejstavnosti; an se mlha byla ztratila z údolí, a slunce jej krásně oslonilo. Mimo Vratislavu nejhlavnější obchodiště ve Slezsku s velekrásným kostelem a velikým bělidlem, cukrárnou a dílnami soukenickými. Počítá k 7000 obyvatelů katolických a protestantských. Hodinu od **Jelenova** leží lázniště (Badeort)

Teplice (Warm-Brunn-Bad).

Vratislava – *Breslau,
Wrocław, Vratislav*

Teplice (Warm-Brunn-
Bad) –
*Bad Warmbrunn,
Cieplice Zdrój*

obr. 5. Friedrich Gottlieb
Endler: *Warmbrunn,
Cieplice Zdrój, 1792;*
od leva evanglický
kostel,
Schaffgotschův
zámek, odděleně věž
a barokní fasáda
kostela sv. Jana, nad
ním Chojník, a ještě
nad ním vpravo
Šmielec, Vysoké kolo
a obě Sněžné jámy

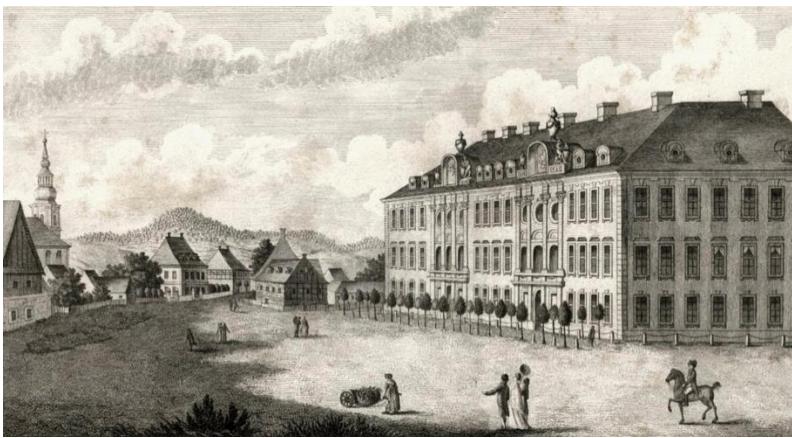

Původ i jméno své vzaly od **teplých** pramenů (vřídel), které již na začátku 12. století vynalezeny býti měly; aspoň za času vévody **Boleslava Krispusa** roku 1275. Vřídlo se prejší ze skály, pod níž se voda v rybníček sbíhá ke koupání. Od r. 1771. dává se voda ta také k pití.

Boleslav Krispus –
*Boleslav IV.
Kadeřavý (Crispus)
1120-1173, už 1164
odstoupil Slezsko
svým třem synovcům*

Herma.

Z Teplic vedla nás po rovině dobrá silnice do pěkné vesnice, štěpnicemi obroubené, nazvané **Herma** (?) (Hermsdorf). Ve zdejším, hraběti **Šafkočovi** patřícím zámku nacházející se knihovna, obrazna, přírodovna a sbírka starobylostí, jest znamenitější, nežli bychom ji zde očekávali, a pravá okrasa celého vůkolí. Osm prostranných pokojů jest tím naplněno. V knihovně jsem také české nalezl knihy, kterých, jakož i jiných, nejprvě latinských, horlivý **Mirovít** šetrně užívá ke svému spisu. V obrazně nejdříve do očí padá **Bolko I., II. a III.**, Anežka, rodilá arciknězna rakouská, rodní kmen vladařů polských od **Piasta**, Krušnického rolníka, začínaje.

Herma, (Hermsdorf) –
*Hermsdorf am
Kynast, Sobieszów.*

hrabě Šafkoč – *Leopold
Gotthard
von Schaffgotsch
(1764-1834)*

Mirovít – *asi Josef
Mirovít Král (1789-
1841), obrozenec
kněz, autor
přírodopisných,
topografických
a regionálně
historických článků*

obrazna – *obrazárna*

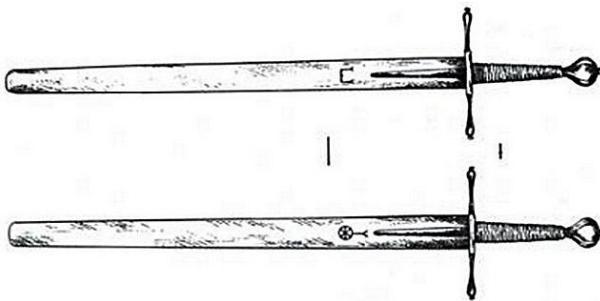
Bolko, Anežka –
*Boleslav I. svídnicko-
javorský, řečený
Surový
(Bellicosus) 1252/56-
1301; Boleslav
(Bolko) II. Malý
(Parvus) 1312-1368;
Anežka Habsburská
1321/26-1396, jeho
manželka od 1339*

Piast – *polobájný Piast
Oráč nebo též Piast
Koloděj, † kolem 870.*

obr. 6. Goebel:
*Schaffgotschův
zámek, 1801*

obr. 7. Agnes Siebelt:
*Kresba meče kata
Hanse Craffta,
kterým popravil
generála Hanse
Ulricha
Schaffgotsche.
Ideogramy
představují šibenici
a kolo*

svihavka – *tím mečem byl
23.7.1635 v Řezně
stát Valdštejnův
generál Hans Ulrich
Schaffgotsch*

Mezi starobylostmi rozličná braň: rytíř v železném odění, svihavka, meč, nímž jeden ze Šafkočů sňat byl a t. d.

Sklad tento, jakož i rozkošné oudolí těší neobyčejně jemného pocestníka; ze vzdělané a lidnaté krajiny hledí vzhůru k svědkům dávných věků do hornatého světa pustého, kde příroda nejdivočejší na se přijala podobu, a spatří v hrdé vysokosti na lesnatém vrchu

Kynast.

212 Rozkazně strmí vážný hrad ten věku prostředního. Roku 1278 byla vystavěna na planině té hory myslivna, kterouž **Bolke**,

Kynast – *Chojnik, hrad,
627 m n. m.*

Bolke – *Boleslav I.
svídnicko-javorský,*

vévoda svidnický, muž velmi krásný a statečný dle obrazu jeho v zámku hermonském, r. 1292. v pevný hrad přistavěl. Později byl zemní strážkou, ušel ztroskotání třídcítileté války, a měl obyčejně 60 mužů císařské osádky.

řečený Surový
(*Belligosus*) 1252/56-
1301

obr. 8. Carl Mattis:
Zřícenina Chojníku,
1. pol. 19. stol.

S potěšením prodlívá zrak na této tvrzi, an nás zřícení starověkosti tak rády zavodí v blahé myšlenky snářské o času a minulosti. Hora, na níž **Kynast** strmí, jest první, jenž se na patě těch **Krkonošských velikánů** 800 střeviců zvejší nad rovinou zemní dosti příkře vynáší, na své pak polední straně kolmá, činí s nejbližším pahorkem tak nazvané pekelné údolí (peklec). Na kolmém tom srázu stojí Kynast, a zdá se z důli oku lidskému, jakoby se, co odvážlivé stavení, na té skále jen vznášel. –

Cesta se vine vysokými jedlemi, nepochybň po zboření hradu vyrostlymi, ku strážnému kamenu, jenž dříve tvrzi za hlídku sloužil. Dokročivše vrchu, stojíme před vážnými zbytky hradu zpustlého, jehož zdě, nebyvše mocí neprátelskou, nýbrž ohněm zkaženy, až posud dobře zachovalé času i povětrí vzdorují, jako všecka zednická díla dávnověkosti. Z předhradí, nízkou zdí obroubeného, přijde se branou, na níž domek, do prvního prostranství. Druhá zed', s okrajem a přiležitostí k střílení, byla příhodnější již k silnému v tehdejších časech odporu. V hlavní bráně byla jáma vodou naplněná a ohražená. V první oddělení jest hladomoř, polouzděná věž, a zbytky chlívů. Druhá brána vede do vnitř dvoru; v prostředku stojí planýř, na straně zbořená kuchyně: ostatní leží vše v zříceninách. Vysoké zdě a hradby odolaly však zuřícímu ohni, a stkvějí se, jakoby nedávno čerstvě zděny byly. Byťby i sem se nepřítel vedral, mohla jej osádka předce ještě vyhnat zbraní, z horní hradby naň metanou (hazkami?). Vnitřní díl hradu při věži mohl být dvě neb tři poschodí vysoký, an se ze zřícenin na jeho rozdělení souditi nedá. Nahoře jsou ještě dvěře v gotickém způsobu a kus malby v kapli k spatření; dole sklep, studna a prachovna, ohni odolavší. Dle zpráv měla se tam nacházeti jedna veliká

pekelné údolí (peklec) –
Höllengrund,
Piekialna dolina

světnice, čtyry menší, devět komor, zbrojnici a t. d. Na věži, nyní novými schody zaopatřené, an se s ní celá krajina přehlédnouti může, byly hodiny. Posledního srpna 1674 uhodiv hrom do ní, zapálil, a v málo hodinách shořela celá tvrz se vším tím, co si tam ukryli údolané (obyvatelé v oudolí) před Švejdy, do Braniboru se tisknoucími.

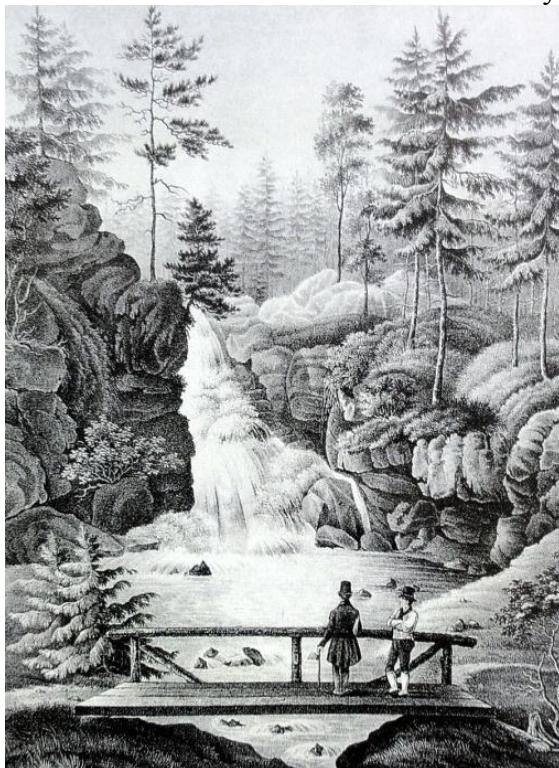
Zamřížené okno do věže má ukazovati vězení pověstné **Kunhuty***). Náramnou pevnost hradu, a jeho odvážné vystavění označují vysoké pevné zdi a hradby na kolmé skále polední strany k pekelci, právě tam, kde kolmá propast jejich potřebnost nejméně kázati se zdá.

Nyní tam přebývá v létě nájemník, jenž hospodu má, an tam množství hostů lázeňských přichází a přijíždí z **Teplice**, k jejichžto pohodlí předhradí připraveno jest. – Jeden mladík byl povolán, aby nás provedl a všecko vysvětlil, ale právě tak hrubě se k nám měl, jako onen, jenž nás po zámku dole v knihárně, obrazně a přírodně prováděl, zdvořile a ochotně.

Rozžehnavše se sídlem Bolkovým, a sstoupivše v lesnaté údolí, ubírali jsme se do temné svatyně hor **Krkonošských**, tam co šuměcí voda řeky

Hain (Hainfall)

v hlubinu padá přes hrubé kameny ve stromnatém skalí. Temno a milo tam jest; obydlí skormoucených, tichost a samotu milujících duší. Stejně tleskavý spád vody, jemná temnost, tichá odlehlost uvodí ducha v trudné rozmysly.

*) Viz Čechoslava 1821
str. 226. (pozn.
J. M. Ludvíka)

Kunhuta – *podle pověsti*
dcera pána hradu
nutila nápadníky
objet na koni hradby.
Všichni se zřítili až
na posledního, který
však krutou Kunhutu
odmítal. Ponížená
panna se pak sama
vrhla do propasti.

Hain (Hainfall) –
Podgorna, Wodospad
Podgornej; Przesieka

obr. 9. Carl Mattis:
Hainfall, Wodospad
Podgornej, před 1840

213 Jaksi smutně rozvlaženi, opustili jsme to místo a vyjdouce z lesa do vsi **Sajon** (Seydorff), padla nám do očí

Sajon (Seydorff) –
Seidorf, Sosnówka

Kaple sv. Anny

ve stkvoucím se blesku zapadajícího slunce na poskloni hory **Krebel**. Příjemnost a lahodnost místní odmění poutníku cestu. Příchozí najde často společnost na tom posvátném místě, jenž se spolu svatyní přírody nazvati může. Znamenitá vejška, na níž kaple stojí, má již vlastnosti středních hor; hrubé skaliny, vysoké jedle a smrky vroubí kapli, jejíž západní strana celému kraji odkryta jest, a od ní utěšená vyhlídka v dolejší údolí. Stavení jest okrouhlé a podle něho myslivna, v níž pocestný obsluhu s jídlem a pitím najde. Na den sv. Anny jest zde obzvláště hlučno.

Soumrak večerní celou již obestřel krajину a děsnočerné hlubiny hrůzu vyzývaly ze sebe, an jsme od kaple scházeli v oudolí, a opět vzhůru; stromy vždy vyšší, les hustší a večer tmavější. Mrtvé ticho vůkol nás, jako na hrobech. V této zdánlivé osamělosti zablesklo nám skrze dlouhaté jedle světýlko z

Kaple sv. Anny – kaple u Dobrého pramene (Dobre Žródło)
z r. 1718 na záp. svahu vrchu **Gräberberg, Grabowiec**. Roku 1812 sem byl přenesen obraz sv. Vavřince z odsvěcené kaple na Sněžce.

obr. 10. Carl Mattis:
Kaple sv. Anny

poskloni – svah

Krebel – Gräberberg, Grabowiec
784 m n. m.

podle – vedle

Brátovy boudy,

obr. 11. Sebastian Carl Christoph Reinhart: *Pohled na Sněžku, 1794; cesta přes řeku Lomnici směrem na Karpacz, Hamplovu boudu a Sněžku*

v které jsme noclehem na seně zůstali, povečeřivše trochu pivné polívky a vaječníky, čili lívance na másle; v těchto boudách obyčejná strava pro příchozí. Tyto krkonošské chalupy jmenují se boudy, protože se od obyčejných domů dle své velikosti a vejstavnosti liší, an všecko těm horákům potřebné: světnice, komora, chlív, stáj a t. d. pod jednou střechou se nachází, aby v tuhé zimě, když mnoho napadá sněhu, nímž se často celý dům zachumelí, obyvatelé svůj příbytek za příčinou rozličných potřeb opustit přinuceni nebyli.

O půldruhé hodině s půlnoci zbudil nás posel, kterého jsme sobě k večeru předešlého dne vzali, a my se opět strojili dále. Vykročivše z boudy do lesa, bylo tma, jako v pytli. Ale v malé chvíli vyšel krásně měsíc a jasně nám svítil. Ha! jaké to city neznámé mocně dotíraly na srdce! Jaké rozjemě povstávaly v duši omámené! Napřed ty krkonošské velikány se svými vrchy, skalními strminami a propastmi bud' v plné cloně měsíční, aneb v sivé hrůzoplné černavě, noci věčné; nad námi tichý měsíček bledě se stkvící ve svém stříbroblesku, vůkol nás pak hrůzné ticho. Obydlí duchů věčných, nezapůjčilos podobu svou době a okamžení tomu?!

218

Němě, v myslénkách pověčných kráčeli jsme lesem vzhůru v krajinu vždy pustější a místa divočejší. Ve hrůzné pustině domníval by se býti pocestník, kdyby přičinlivý člověk i o to nejpernější se byl nepokusil, a byl nevystavěl obydlí na místech pracně vyhledaných, kde dobratíva ruka nepostihlého Tvorce bylinky a travinky dosti skrovně rozsilo! – Dvě boudy

Šlinglova a Zajícova

Brátova bouda –
*Brodbauda pod
vrchem Stirnberg /
Czoło 874m, Karpacz
gorny, zal. 1668;
2. nocleh
J. M. Ludvíka a
Josefa K. z pondělí
1. na úterý
2. 9. 1823; dnes
bouda Stokrotka
(Sedmikráska)*

zbudil nás posel – v úterý
2. 9. 1823

Šlinglova bouda –
*Schlingelova bouda,
Schlingelbaude, 1067
m n. m. (stará zanikla
1954, nová vedle ní
z r. 1894, pozdější
schronisko
Bronisława Czechy,
vyhořela 1966);*

Zajícova bouda –
*nedaleká Zajícova
bouda, Hasenbaude,
opuštěná 1946*

obr. 12. Carl Mattis:
*Schlingelbaude před
1840 (za ní vpravo
Hasenbaude, vlevo
skály Pielgrzymy
a vpravo Kotki)*

polednec – *Mittagstein,
Słonecznik, Polední
kámen (kameny)
1423 m*

třískalec – *Dreisteine,*

zašedivěly se na palouku, za nímž obrovské skály: polednec, třískalec a kočičník do oblohy hvězdnaté strměly. Líbezné ranní ticho rozkošnou nám působilo cestu v jasné záři měsíce v krajině právě švejcarské do kopce, na němž

Pielgrzymy, Poutníci
1204 m

kočičník – *Katzenschloss,*
Kotki, Kočičí zámek
1090 m

strmět – *trčet*

Bouda Hamplova,

a několik kroků pod ní **bouda farská** leží (Hampels- und Pfarrbaude). První povstala, když se kaple na Sněžce, čili na kobce stavěla, aby v ní dělníci sobě odpočinouti mohli. Jméno obdržela ta bouda od děda nynějšího **Hampla**, jemuž přináleží. Vejživu a potravu berou z příchozích a z chování dobytka, an jim půda mimo bylinky a chudinkou trávu ničehož neplodí. Ponebí jest sychravé a nemilé, a marné bylo jejich vynasnažení zde se sázením zemčat.

Bouda Hamplova
(Hampelsbaude) –
dn. Strzecha
Akademicka

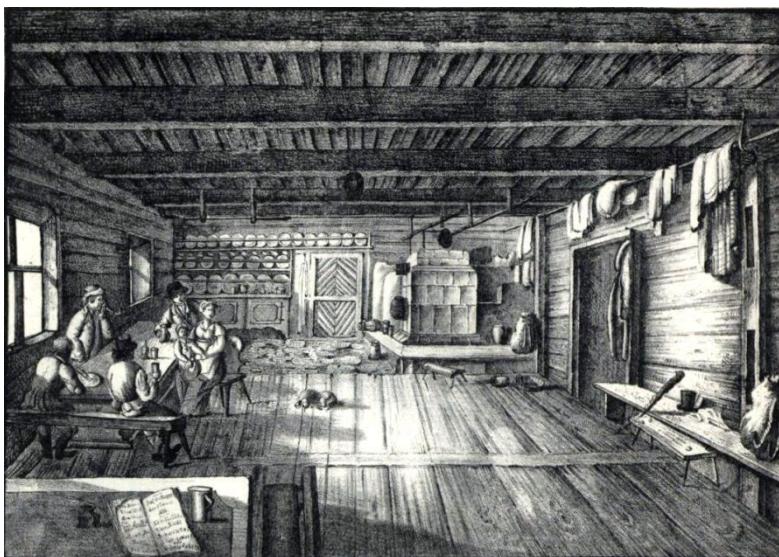
obr. 13. Ludwig Richter:
Hamplova bouda
1838

bouda farská
(Pfarrbaude) –
Pfarrbaude,
Geistlichebaude,
Farářova nebo
Duchovní bouda,
zbouraná 1828

kobka – *Sněžka, Śnieżka,*
Schneekoppe

zemčata – *brambory*

obr. 14. Carl Mattis:
Vnitřek Hamplovy
boudy, před 1840

Při stále jasném počasí scházívá se zde množství pocestníků, kteří po stájích na seně noclehem za vděk vzítí musí. My přišli ke čtvrté hodině ráno k této boudě, v níž ještě všickni tvrdě spali. Mrzutě nám jeden z domácích odevřel, a my vstoupili do světnice plné puchu mezi chrupajícími nocleháře, a požádavše toho nerudu, jenž nám odvíral,

rosolka – *sladký hustý*
likér např.
z šípkových růží,
pelyňku, máty; z ital.
rosolio

o sklenku rosolky, obdrželi jsme za odpověď, že nebude paní budit. „Nechte paní spát, a zbud'te hospodskou!“ odpověděl jsem mrzutě nad tou vyhlášenou slezskou zdvořilostí. Konečně zbudil obstárnou hospodyně, jenž nás ochotně obsloužila, a my se ubírali kamenitým travnatým přívřím přes žbluňkající poslední potůčky na rovnou, prostrannou vrшинu čerenu neb hřebenu Krkonošského přes 4000 střeviců vysokou nad hladinu mořskou, jenž se na způsob vln znamenitě v šířku a délku vynáší, a v česká oudolí sklání. Všickni tito předmětové nacházejí se na severo-východní straně čerenu pohorního.

*obr. 15. Carl Mattis:
Sněžka od Obřího
pláně, kolem roku
1830*

Horní planina, čili hladina vrchní, pokryta jest kamením, travou (škutinou a ostřicí) a křivcem (Knieholz), s nimiž se střídají bažiny. Hluboké ticho, pustá samota, kde ani ptáček nezaštěbetá, ani brouček nezabzučí, uvodí člověku na mysl, že osaměl v divé opuštěné krajině a že se nad zemí vynachází. Velkou část roku od listopadu až do července jest vršina pohorní*, sněhem vysoko zasypaná; někdy až 30 střeviců zvejší, tak že se pěšinky hrázemi vytýčiti musejí, a i ty se časem zachumelí a nové tyčky dají. Však i letní část roku má na skrovne příjemných a teplých dnů na této výši, kde oblaka se osnují, bouře a vichřice zápasí; ale zase den pěkný za čisté jasné oblohy má své zvláštní vnady a rozkoše: jemné modro nebeské, teplounké tiché povětrí, stkvělost planoucího slunce, změnlivý koberec luk v šedé tmavosti křivce na celé té prvopřírodě, splývající tichost rozvlažuje v duchu blažený pocit věčného míru. A v takovémto rozvlažení ducha a plnosti blažených rozjemů kráčí pocestník dále na stezičce utlapané skrze keřnatý křivec, a blíží se k záměru hlavnímu, vznešené Sněžce, králově ohromných Krkonošů.

219 Znamenitá již dle své podoby a velikosti, zdá se předc ještě náramně vysokou býti na vysokém pohoří. –

Právě počínalo na východě svítat, měsíc bledl, hvězdy se traly na obloze; mlha řídká valila se z oudolí přes vrшинu, a Sněžka, ní obalena, přicházela nám mnohem větší a vyšší.

I sama homole, čili kužel zdá se mnohem vyšší, snad proto, že se k čerenu svou úzkou a kolmou stranou obrací. Poslední kus cesty vede po hrázi (po stavě), roveň pohorní se hmotou

škutina – kostřava, ostrá tráva rodu *Festuca*

*) vršina pohorní. Tím myslím celou nejvyšší rovinu (Hochebene, plateau) nad Kovařovem (Schmiedeberg) začínající, na které straně Sněžka, čili kobka strmí, až nad Nový svět harrachovský se táhnoucí. Také Čerěn se jmenuje, aneb roveň pohorní. (pozn. J. M. Ludvíka)

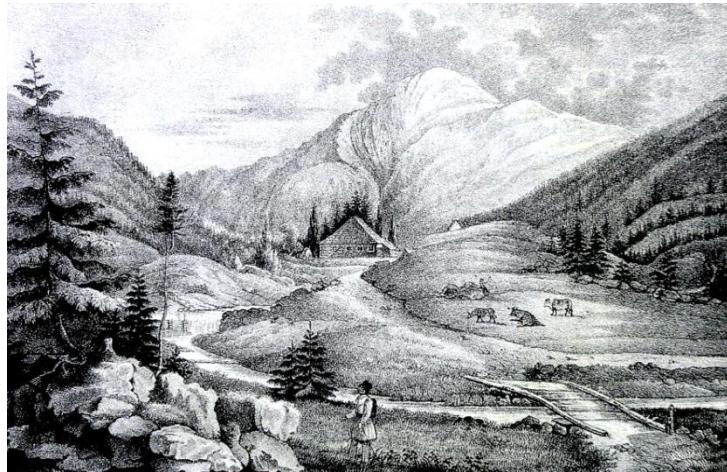
utlapané – vyšlapané

požeradlo – propast
oudolí velikánské
(Riesenthal) – Obří

Sněžky spojující, na jejíž obou stranách dvě požeradla (propastě) se prohlubují. Stojíce na spodku kopce vysokého i příkrého, hleděli jsme na jeho smělý vrch. Skalní pěšinka vede vzhůru vedle propasti, nazvané **oudolí velikánské** (Riesenthal, na naší straně), do něhož Sněžka téměř kolmým srázem padá. Koho závrať snadno obejde, nechod' touto stezkou, která obzvláště na jednom místě při samé propasti v skutku strašlivá jest. – Ale již jsou přestálé a přemožené všecky nesnáze, obtíže a nebezpečenství; dosažena jest koruna Hor Krkonošských, k níž se zrak bezděky z důli obrací, vznešená

důl, Riesengrund

*obr. 16. Friedrich August
Tittel?: Sněžka
z Obřího dolu,
1. pol. 19. stol.*

Sněžka.

*Z skalolitých základů se posléz Sněžka k nebi věží,
Mrak ji bělojasný věnec stále kolem čela sněží.
Vítězně svou do povětrí granitovou nese báni,
Nesmírnosti její druzí pokročí se velikáni.
Mráz se pozorovatele nevděk bystře uchopuje,
S kobky, jenžto srázy vidí, an se propast rozděruje.
A zničení strašlivého naplňuje ducha citem,
V strmějících špičatinách, nebo pod žůlovým slitem,
V zívajících rozsedlinách stosáhových skalohradů,
Lákající prejštění v stříbrném se vinou hadu.
V pohřížení němém posléz v hloubné mysli ztracenosti,
Osamělý poutník vidí temné hvozdy v dalekosti.
Opřeníny nesmírné, jenž k stěnám Sněžky vazý tlačí,
Lichvíci kterýmž mechové čela vráskovitá mračí.
V dálce svíži palučiny, háje, stráne květné houště,
Blíže strašnou opustěnost, ticho, tvoroprázdné pouště. –
Docházeje od západu, vrchu **Sněžky** přímo k východu jsem
neviděl, an Sněžka přede mnou byla, ale po stranách jsem
znamenal na obloze, že mocně již svítá; i chvátil jsem
s kamena na kámen, až na ten nejvyšší. Ó jak jemných citů
proud rozvlažil duši žádoucí! Miloněžná Jitřenka rozvíjela
svou růžozářnou roušku na úsvitě po obloze nebeské.
Hvězdičky jitřní se tratily, měsíc bledl, v údolí šedalo.
Blažené ticho, jakoby duchové zde bydleli. Jen cit a zrak
zajímala blažící dychtivost; duch se tajil toužebnosti. Jen tam,*

co světlojasna přibývalo, co vítězoslavná se zruměnila brána; jen tam na úsvit bylo upato oko naše do dálky nepostíhlé: a tam vynikla první jiskra všeoblažujícího slunce, růžně zardělá, co diamant ohnivý. Ó duchu pověčný! pojmi názor ten zrakem svým, a cítedlností svou vyvod' z něho pramen blažeností nebeských! – Jiskra, co diamant ohnivý, rozplála v kolo řeřavé, napříč prostředkem přepásané, do něhož oku nazříti dlouho přáno bylo, až paprsky ohnivé zabránily nahlédnutí do svatyně. Ó vznešenosti přírody!

V tmavém lampy dohoření v nebe modru zlehka hasnou,

Blednou denice i vlasy ojiskřené září jasnou,

Hon jest patřit, jak se v dálce svrchem Sněžky tvoří skalné,

Od par nočně vyzývaných schumelené mlhy svalné.

Jak se tyto bledotiny bojně mocí k předu berou,

Příchodem však Jasoňovým kvapně k temnu outék berou.

Zatím v dálce východ celý šarlat přetahuje krásně

Mile pasy dalekými nebe obvinuje řásně.

V mraky šeré vylévá se, barva víc a více mění,

Předchozí až oblesk, jevě panovníka přiblížení.

V čelách vyšších skalin v dálce s stínem zshedivělým hraje,

220

V kopcích dálných posledně, kdež rosa ochladila kraje.

Přirození již se budí, již se jasní veškerého

Nebe báně, k oslavěně příští slunce vznešeného.

Již se východ znítíl vešken, veškerem se světlo nese,

Chlumů zkamenělá čela doutnají, a soumrak v lese

Mizí, v borovině chvojně, nad oborou v rozlévání

Přemilém, se šíří kolem usmívavé červenání.

Z východu se lůna kule hořícího slunce valí,

Mrakověnců zhustlé před ní kvapně rozplývají svaly.

Skalin oholené vrchy šperkem obvíjejí zlatým

Hrdá čela, modrá hladkost vody jasnom horí znatým.

Ted' se hrdě vytocilo slunce z moře plamenného,

Přirození světí vážně příští vůbec oslavného. –

V chvíli, když se víc a více mladinky den čistě bělí,

Tu se rázem matenice mraků zshedivělých dělí.

Mrak ten mizí, ta se trhá svála; mlhy více není,

Jasnom hrdě osvícené stkví se celé položení.

Oudolini ještě páry chladné pod horami tlačí,

Oko z vejšky vidí, jak se šedivina v roklích mračí.

Zatím oko na východu v zlatých plameninách hoří,

Kdo na skále stojí, myslí, nový planet že se tvoří.

Hřebení již lemem krásným pozlacené stojí celé,

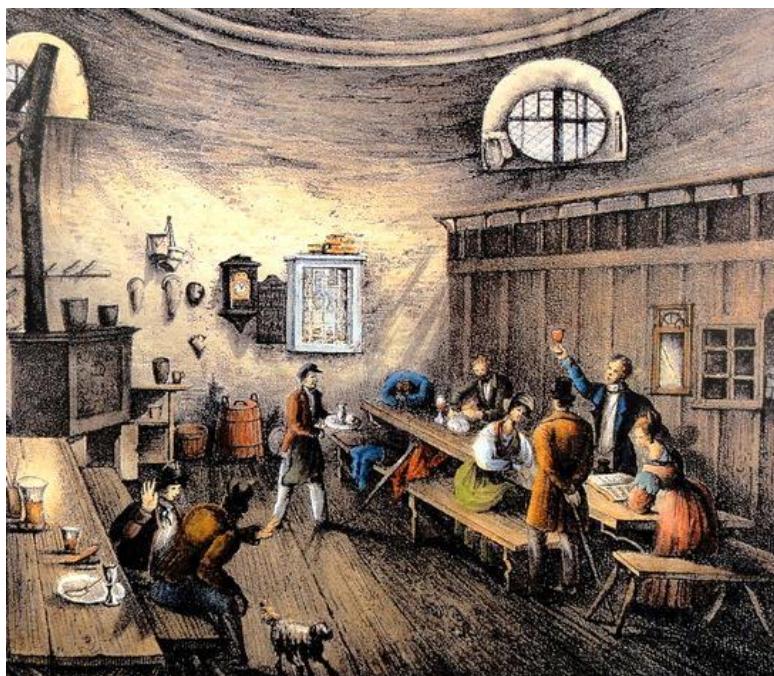
Slunce jako vítěz slavný své paprsky seje vřelé.

Veškeré tuť tvorstvo světí v sladkém srdce podnícení,

Zpěvem přírody velebné oživení.

Vážnem trnu, duchli víří s květy v nebes modřeniště,

Užasnutí prsy ouží, zabloudimli po skalništi.

*obr. 17. Carl Mattis?:
Vnitřek kaple na
Sněžce, kolem 1830*

Skalnatá Sněžka, jenž nad oblaky stolec své vlády pevně umístila, 4950 střevíců*) nad hladinu mořskou, jest samostatný vrch, a toliko jižně a severozápadně spočívá na čeřenu co nějaká kuželka neb homole; severovýchodně, kudy jsme včera šli, totiž od malé Úpy, jest nejpřístupnější; jižnozápadně ale, kudy se ze Slezska přes **Hamplovu boudu**, jako my dnes; anebo z Čech přes Bělobud přichází, vypíná se kolmo z velikánského údolí. Nejvyšší rovina Sněžky, co kusé kuželky, obnáší v okolku přes 300 kroků. U prostřed té prostrannosti stojí **kaplička** okrouhlá, z důli as osm loket pevně zděna, vejš ale šindelem obita i pobita, v 17tém století vystavena a sv. Vavřinci posvěcena. Nyní však jest prázdná a slouží za hostinec; nebot' když pěkně jasný den se podobá, jde dcera z **Brátovy boudy** (kde jsme noclehem byli) s děvečkou na Sněžku, přenoclehujíce v **Hamplově boudě**, odkud hodinu nahoru mají. S východem slunce tam přijdou (my je právě předběhli) obyčejně přes celý den zůstanou, a příchozí se snídání obsluhují: kávou, rosolkou a chleba s máslem. Bývalý oltář jest stolem.

*) časopis:
„Erinnerungsblätter“
udávají 5088. (pozn.
J. M. Ludvíka)

Bělobud – *Luční bouda*
Brátova bouda –
Brodbauda (viz 213),
dnes *Stokrotka*
(*Sedmikráska*)
v Horním Karpaczi

Hamplova bouda –
Strzecha Akademicka

*obr. 18. Carl Mattis:
Hamplova bouda
mezi lety 1824-1840*

Údolanům jest Sněžka znamenitá, an ji na úsvitě pozdravují co přítele, oznamujícího jim počasí denní. Ouzkostlivě jestí jim, když pošmourné povětrí po několik dní kobku zachuchlí; a zase duše jim okřívá a obličej veselí, kdy v oblesku slunečním z mlhy a mraků vystoupí. Vážně vznešené divadlo rozwine se před očima na úsvitě, kdy údolí ještě v hlubokém soumraku spočívá, a první paprskové za horami šedými vystupujícího slunce kobku pozlaczují. Jestliže za noci aneb k ránu výpary oudolím lehly, tedy se obalí kobka ve schumelené z nich mraky, čepici nazvané*), kteréž, sluncem osvícené, v rozmanitých barvách hrají, až se docela rozplynou, když slunce na obloze povystoupí.

221   Jestli však povzduch (povětrí) čistý, a jen lehounké oblaky v něm se vysoko vznášejí, tedy Sněžka dle své přitažlivosti, jenž jí co ohromné hmotě vlastní, přitáhne na se jednotné mráky, až je vítr opět odtrhne. Také povstávají z par obtěžkané mraky na čerenu, anebo v oudolích příležících se schuchlejí, vystoupivše rozlehlnou se po kopcích, shluknou se v hrůzoplň mrakochumáč, spustí se trochu níže a přikrejí veškeré pohoří. Tenkráte se zabejvá oko v chumelici sivých oblaků a mlhy, s jejich střídajícími se útvorami neb podobami zdánlivým třením a bojem jednotlivých mraků, s jejich povstáváním a mizením, jakož jsme my při svém prvním na ni vyjítí viděli.

Jiné opět divadlo utěšeně vznešené udá se názoru duše jemné, když se slunce s oblohy jasné sklání, aneb v mráček večerní zapadá. Již v té době, když se slunce k západu chýlí, přechází slepící světlo polední v jemné libostné světlo večerní, a totě právě ta utěšená doba, v kteréž celé pohoří se svým skalím a kluzy, strminami a oudolími tak čarokrásně ojasněno jest, a se svým zeleným kobercem v nejspanilejších barvách se mění. Kouzelný purpur večerního zlatoblesku občerství Sněžku; a když oudolí temným soumrakem již obestřena jsou, bledé stíny po horách vždy vejš se táhnou, a záře večerní zbledla: tenkráte ještě jen Sněžka v osloně purpurové stojí, až i ji obejmě soumrak. –

Však ale nejenom v pěkném počasí poskytuje Sněžka tolík rozmanitých krasot, i zima přípravuje tak vnadných divadel. Sníh, který již sice v říjnu padá, ale na kobce, ze všech stran slunci, dešti i větru přístupné, ještě staje, zaobalí ji začátkem prosince až do konce března bělostkvělým rouchem, jejž slunce za jasných dnů tak mile a krásně obestkví, že s radostí dlí oko na tom vrchu. Znamenité jest také, že údolanům pod Sněžkou východně a západně bydlícím právě to přichází, jakoby slunce v zimě nad ní a blízko ní vycházelo a zapadal: nebot' krásný a velebný jest západ slunce i v tom čase, co hory nejstkvělejší a nejjasnější bělem přikryty jsou, jenž paprsky sluneční v nevyslovém bleskotu odráží, tak že ho zrak sotva několik okamžení snéstí může. Zašloli již slunce z obzoru za hory, a temno údolím lehlo, třptytí se stříbrobílá

*) Sněžka jest pod čepicí schovaná: dosteneme jistě (metelici) plíškanici, říkají podhorané; (pozn. J. M. Ludvíka)

Sněžka v jasném čistém modru nebeském; vycházející měsíc slavnost tu prodlužuje, přešeří vyšší hory bledým svým světlem, které se od hluboké tmavosti, nad údolinami spočívající, podivně liší.

Na vrchu jest z většího dílu do roka bouřlivé povětrí, a zřídka kdy několik tichých dnů. Kaple, pokud byla odevřená, sloužila příchozím za otočiště v čas bouře a deště; nyní jen síňka na půlnoční straně jest odevřená. Chladno tam jest arcit', a v tak znamenité vejšce mnohem studeněji, nežli v oudolí; předce však i na Sněžce věje příjemný větríček za jasných dnů letních, jakoby byl outerek, co jsme my nahoru podruhé vylezli, předc ale radno jest, aby se každý dobrým oděvem zaopatřil, sice toho oželí, jako můj společník při prvním tam vyjítí.

Však ale nejenom zima, déšť, vítr a mlha doléhají nemile na příchozího, i před bouří a hromem není jist. Hromem a bleskem obtěžkané mraky rozlehnou se sice pod kobkou, a táhnou proudem větrným v okolní krajiny; ale i na ní sezenou se někdy mračna, a i do kaple uhodil jednou hrom. Se Sněžky jest často vidět, jak blesk z černavých mraků nahoru i dolů švihá, když bouře v dolině.

Ale pročpak si váží smrtevník drsnatou cestu k tomu vysokému hledišti? které z ohledu průměru země tak málo znamenité, a z ohledu vzdálenosti hvězdění nebeského docela zmizí! – Snadli proto, aby se co syn prachu nad obmeznou pozemskost vyvýšil?

222 Aneb, aby zde, vzdálen odevší roztržitosti a hluku světského, klaně se pokorně všemocnému Tvorci, ohromná díla jeho obdivoval, srdce v tom čistém povětrí vážněji cítilo, a duch slavným rozjemům se oddal? –

Pohnutky nepochyběně jsou rozličné; nejšlechetnější ale bezpochyby ohledy, proč tak veliké množství na tu výsost vystupuje, jsou: Rozjímání a obdivování přírody; pohled na východ a západ slunce, za kterouž příčinou mnozí již o půl noci nahoru se derou.

Slavnější jest arcit' divadlo na tomto vznešeném místě, nežli v rovinách krajských. Obzor jest nesmírně prostrannější; slunce dříve vychází, a jitřenka v čistém jasném povětrí zářnější, a zrak daleko, vysoko i hluboko prostoru proniká. Krásný pohled na světlo, vezdy hloub do oudolí plynoucí; rozptylování tmavých stínů, na nížinách rozprostřených; proměna barev a světla; stíny vrchů, skal a propastí, jenž se bělají s rozmáhajícím se světlem: to vše nebeskou útěchou naplňuje duši. Nahoře již plesáme v osvítě ranní, když ubohý údolan ještě v hluboké temnosti vězí. Také když mrak, nebo lehká mlha vycházející slunce zachuchlí, zaujmá člověka hrůzný boj velikánských mraků v divném se střídání. S postupujícím sluncem dostane okolí jinou jasnost a barvu, a mohu říci, že světlost plárajícího poledne není právě ta nejpříjemnější. Zelenost obdrží hlubokou barvu; tmavé lesiny

outerek – J. M. Ludvík
a Josef K. vyšli
podruhé na Sněžku
v úterý 2. 9. 1823

vezdy – vždy

zčernají a skály jsou šedými požáry obestřeny: světlo i stín ostře dorází. –

Utěšenější divadlo jest, když se slunce k západu sklání. Jemné rozvlažující světlo objasní hory i doly; zelenost se mění v rozmanitých barvách. Neznámé pocity zaujmou člověka, a nimi opojený duch jeho horuje v osvitě, kterým královna denní při svém se loučení obestkvěla hory. I noc, neníli obloha zamračená a měsíc svítí, má své krásy a příjemnosti, an se hvězdy na té výsosti v povětrí čistém jasněji třptytí; které však jen pocítěny, ale ne popisovány bytí mohou.

Sněžka sestává z prvožuly; na méně příkrých stranách přikryta jest prvoopukou. Čáru sněžnou nedosahuje, anby ještě tisíc střeviců vyšší býti musila; ano, že holá a ze všech stran slunci přístupná, sní na ní nejdříve staje, a předce za pochopitedlnými příčinami nic na ní neroste, vyjmouce pohaninu (baldenskou? anemone alpina) a mech fialkový. Čeřen, na němž kobka sedí, má množství znamenitých bylin.

Kdo neobyčejné skaliny, rozkošná a vznešená místa miluje, v podivných útvorách pohorních vnitřní zalíbení má, a i v těch nejdivočejších způsobech mocné přírody se kochá, ten se ouplně ukojí nahlídnutím do hrůzohrozného úpského oudolí, jinák nazvaného **velikánského**, neb **d'áblova** propast, čili požeradlo. Toto dlouhé, příkrými kopci uzavřené údolí, jenž se od Sněžky dolů 2000 střeviců v hlubinu tratí, tak že v něm nacházející se boudy oku téměř mizejí, zavlažuje Úpa, prejšící se stříbrným pramínkem ze skal vysokých. Nad ním v pravo jest **Rýbecálova** zahrádka, zelené místečko na skalnatém poskloni. Hory ty rozsahují do Čech dále, nežli do Slezska, a oko bloudí po nich až mu vysoké kopce, **Studenec** a **Kozinec**, vyhlídku zamezí. Neméně příjemně leží Bělobuda na rovině pohorní, jakož i kus hladiny velikého rybníka se třptytí. Údolina k Jelenovu (Hirschberg) a rovina dolnoslezská se sousedním Polskem s věží města Fraustátu a zámkem Lišovským jsou nejvzdálenější k spatření. Výše Sněžky k průměru zemi poskytuje obzor do 36 – 40 mil v průměru; s ní se tedy právě zeměpisná délka a vzdálenost dvou míst určiti mohla, což se také v skutku stalo k určení délky z Vratislavi a Prahy, an oheň co hlediště na Sněžce roznícen byl, jejž na hvězdářských, dle slunce zpravených hodinách v obou městech pozorovali, a tak rozdíl času, pročež i délku a vzdálenost našli.

pohanina (baldenská?,
anemone alpina) –
koniklec alpský

mech fialkový – *řasa*
Trentepohlia iolithus

oudolí velikánské, neb
d'áblova propast, čili
požeradlo – *Obří důl*,
Riesengrund

Rýbecálova zahrádka –
Krakonošova
zahrádka v horní
části Úpské jámy

Studenec – *Studničná*,
Brunnberg spolu
s Luční horou,
Hochwiesenbergs

Kozinec – *Kozí hřbety*,
Ziegenrücken

město Fraustát a zámek
Lišovský –
Fraustadt, Wschowa
a Lissa, Leszno na
velkopolsko-slezském
pomezí

*obr. 19. Antonín Balzer:
Čertova zahrádka
neboli Krakonošův
revír, 1794;
Studničná hora
a Úpský vodopád
ze Sněžky*

223

Ve zdejší kapličce držívali před několika lety ještě katolíci veřejně slavnost na den sv. Vavřince. Duchovní z Teplice, aby blíže měl na kobku, zdržoval se na ten čas pod kobkou dole hned pod Hamplovou boudou, proto se také ta bouda až potud **Farářská** nazývá.

226

Celý den úterní strávili jsme na Sněžce, ráno ve společnosti asi 25 osob obojího pohlaví, mezi nimi v rozmlouvání českého kazatele z Drážďan, rodilého Moravana, a dvou studujících bylinářství též z Drážďan; odpoledne ale malíř rejsováním několika okolních míst a položení, já pak čtením **Polákovy vznešenosti přírody** čas trávil. Viděli jsme prvního dne strašlivý rozbroj mlhavého studeného jitra, druhého pak dne vznešený slunce východ, tichou bledostkvělost polední, a utěšený západ slunce, jakož, i jdouce nahoru, příjemnost jasné hvězdnaté noci.

A tak, pocítivše radostí, o nichž mnoho tisíců lidí ani pomyslu nemá, a i z těch, kteří sobě tu cestu váží, mnozí nadarmo jdou, aneb aspoň kolik dní čekati musejí na den jasny; a rozloučivše se se Sněžkou, slízali jsme po té samé západní skále, do níž od času, co tam pruská královna byla, schody vytesány jsou, ne bez strachu a s opatrností. Pod kobkou vedla nás cestička rozlehhou rovinou, malou pustinou **Koby** skrze křivec a byliny v hluboké osamělosti, až nás přivítala

den sv. Vavřince –
10. srpen

kobka – *Sněžka, Śnieżka, Schneekoppe*

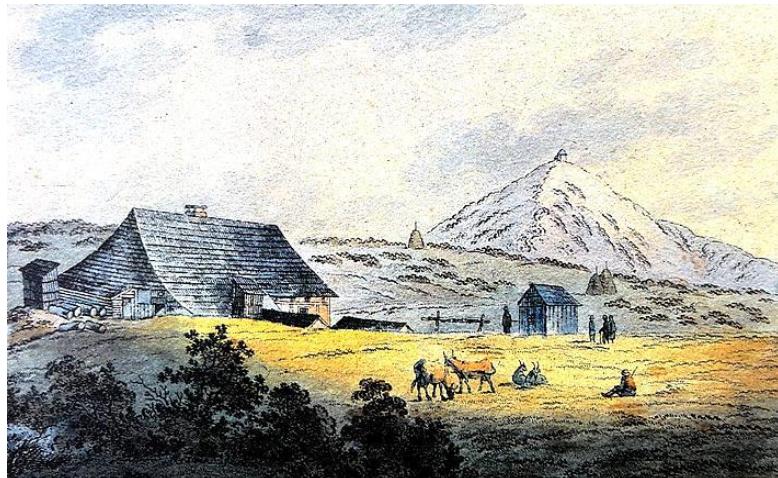
Farářská bouda – *viz* výše
(218)

Polákovy vznešenosti
přírody – *Matěj
Milota Zdirad Polák,
(1788 – 1856),
básnická skladba
o šesti zpěvech
„Vznešenost přírody“
(1819).*

pruská královna – *Luisa
(1776-1810)
s Fridrichem
Vilémem III. vyšla
na Sněžku
v doprovodu rodiny
hraběte
Schaffgotsche
18. 8. 1800.*

Koba – *Koppenplan,
Obří pláň, Rownia
pod Śnieżką*

Bělobuda.

obr. 20. Friedrich August
Tittel: Luční bouda,
před rokem 1833

Jako na slezské straně trochu pod vršinou na poskloni
Hamplovna (Hampelsbaude), tak jest na naší straně v rovině
pohorní **Bělobuda** (Weiße oder Wiesen - Baude), obě dvě tři
čtvrtě cesty od sebe a každá dobrou hodinu od kaple vzdálená.
Dřevěný kříž mezi oběma znamená hranice. Bouda ta 4284
střevíců nad hl. m. jest dřevěné prostranné stavení
s přístěnkem na rovině pohorní dobrou hodinu kolem sebe
rozlehlé, jen k polední jest stráň. Po schodech z venku do
lomenice jde se na stáj, kde pocestníci noclehují. Loňského
roku jest vyzděn příbytek na způsob sálu as 30 kroků naproti.
Z vnitřku jde se na půdu, kde hosté spávají všickni
pohromadě. Pro ženské jest obedněná přehrádka. Hospodář
hlídá 30 krav a 37 koz, které celý den po pastvě na palouku
a ve křivci rejdejí, každá se zvoncem, jejichž zvonění
a klinkání chvílkami těší, ale také omrzí, obzvláště když
v noci, ve chlívě stojíce, ze spaní vytrhují. V zimě se bouda
celá zachumelí, tak že si střechou ven skrze sníh díru hrabati
musejí; pročež se také v říjnu s dobytkem do oudolí odstěhují,
a jen asi tři osoby s 8 krávami tam prezimují. Čistota v té
boudě jak ve světnici, tak ve chlívě jest chvály hodna. Kousek
nad boudou sbíhá se z močárů stříbrný potůček, padá u boudy
ze žlabu na kolo, které pohybuje strojem, jenž ve přístěnku ve
dvou másnicích tluče podmásli chutné. Potůček ten má býti
Fluvius albus (bílý potok, Labe), jenž se v dolině s pramenem
labským stýká. Krajina sama má něco vlastního; pustý palouk
bez vnadných rozmanitostí, toliko vyhlídka na Sněžku, jenž se
v obhledu co osamělá skála vypíná.

Bělobuda (Weiße oder
Wiesen - Baude) –
Luční bouda,
Wiesenbaude (na Bílé louce u Bílého Labe),
1410 m. 3. nocleh
J. M. Ludvíka
a Josefa K. z úterý
2. na středu 3. 9.
1823

Hamplovna
(Hampelsbaude) –
Hamplova bouda,
Hamperbaude, podle
majitelů jm. Hampel
(1758–1863), dn.
Strzecha Akademicka
1258 m

vršina – vrchol, návrší
poskloni – svah, úbočí
kaple – kaple
sv. Vavřince
na Sněžce

střevíc – stopa = 4 dlaně
= 12 palců = 29,6 cm
az 31,32 cm

k polední – k jihu
krok – 1½ lokte, ale také
2 lokte (loket český =
59,14 cm - 59,3 cm)

močár – močál
másnice – máselnice

Fluvius albus (bílý potok,
Labe) – *Bílé Labe,*
Weisswasser

ve středu – 3. 9. 1823

Ve středu slunce již jasně svítilo, a celý den ticho a teplo
zůstalo, nastoupili jsme cestu po čeřenu, čili rovině pohorní,

k západu se táhnoucí. Nedabajíce stezníku, jenž se v kamenitých místech tratí, kráčeli jsme od jednoho znamenitého předmětu k druhému. Lidé se právě obírali sušením sena po celém čeřenu. Zarazejí kůl do země, asi osm loket vysoký, a kladou kolem něho seno do kupy, čili stohu, pevně ho ztlapajíce. Aby seno z důli nehnilo, an ho teprva v zimě na saněch lidé dovážejí, nakladou pod kupu chvojnátného křivce. Krajina po čeřenu jindy pustá a prázdná, an tam ani ptáčka slyšeti není, ani hrčícího potůčka, jen křivcem nebo kamením aneb vysokou travou vedoucí, poskytla nám obzvláštních radostí.

227

Po půl hodině stáli jsme nenadále na strmé skalině, a v hlubině asi 700 střevíců pod námi zrcadlil se

Veliký rybník:

Veliký rybník – *Wielki Staw, Gross Teich*

obr. 21. Antonín Balzer:
Wielki Staw, 1794

Nepochybně svědek dávnověkosti dle jeho sopkám podobné útvory. S čeřenu jde žulová skála, téměř kolmo dolů, a svírá podlouhlou propast vodou naplněnou. Stav neb hráz jest přirozená skála. Z délí má asi 500, a z šíří 150 kroků, nad hl. m. 3000 střevíců. Pohlednutí s čeřenu do toho tmavého jezera jest děsné a strašné, jakoby hrůzy noční a věčného mlčení nad jeho černými se vznášely vodami. Myšlenka, že jezero to bezedné jest, rozmáhá vnitřní ouzkostlivost, a skutečně jsme s olůvkem neb závažím dna nedostihli. – Vody má skoro vždycky stejně, an z ledníků v postranních rozsedlinách od roka k roku vydržujících, přibývá, a nepatrnu oku roztrhlinu skalní ubývá. Černavost jeho vody pochází snad od jeho položení a nesmírné hloubky. Že podivné to jezero pověře potravy zavdalо, jest něco přirozeného. Lid povídá, že ryby do něho vpuštěné a dříve poznamenané, v řece Odře vyplouvaly. – Ryba v té vodě nevydrží, protože příliš studená, a mnoho měsíců do roka zamrzlá; ryby ale, milující vodu studenou, mají také rády vodu tekoucí, jako jsou pstruhy. Pakli bouřlivou, ženou smrtevné ouzkosti pocestníka od místa, kdeby staří pohané průchod k temnici (**orcus**) byli hledali, jejž v jezera **Avernus**

temnice (orcus) – *Orcus*
v římské mytologii
bůh smrti a jedno
ze jmen boha
podsvětí

Avernus – starověký
název kráteru u
Cumae (Cuma)
v Kampánii (Itálie),
vstup do podsvětí

že nalezli, se domnívali.

S děsnými myšlénkami opustili jsme místo, kam jen horák někdy na sbírání bylinek hojících přijde, a spěchali jsme po čeřenu přes kameny a trávu zakrnělým křivcem k

Poledníku (Mittagstein),

Poledník (Mittagstein) –
Slonecznik, Poledni kámen (Polední kameny)

skále osamotnělé 4512 střevíců, která z údolí slezského velmi patrná jest, a obyvatelům povětří prorokuje, jako Sněžka. Vyhlídka zde jest prostranná daleko do Slezska, na Kynast, Teplice, Jelenov, landhutské, sokolské a jiné hory, pod nimiž teče Bobr.

landhutské hory –
Landeshuter Kamm, Rudawy Janowickie

sokolské hory –
Falkenberge, Góry Sokole

Trochu níže strmí opět jiné velikánské skalí. Nepatrná cesta skrze močáry a kroví trvá asi hodinu; ale zříceniny prvopřírody jsou příliš vnadné, než aby nenavštívil pocestník místo, na němž stojí

Trojanec (Dreisteine),

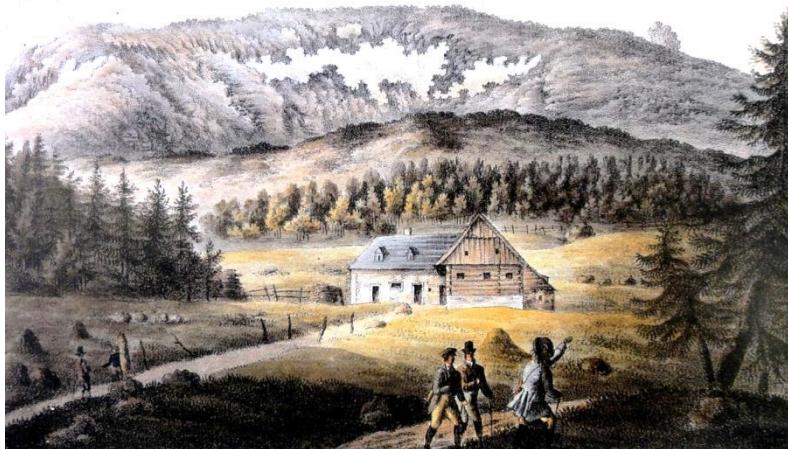
Trojanec (Dreisteine) –
Pielgrzymy, Poutníci

obr. 22. Carl Mattis:
Pielgrzymy, před 1840

skalí ohromné, jenž vážnost káže k přírodě, jej vytvořivší, a spolu k přemějšlení zve: jak asi ty skaliny visící povstaly? Skalí to sestává z prvožuly, základu celých Krkonošů. Žeby se bylo skrze veliké prvovody tak uvrstvilo, nedá se mysliti; neboť vejška jest příliš znamenitá. Spíše ale bylo pohoří to před drahňými věky mnohem vyšší, až ho povodně, lijavce a silné deště v nynějšího skalního kostlivce oplákly. Vesměs dílo to tvořící a mařící přírody v pustém svém okolí dojímá bolestně pocestníka.

*obr. 23. Carl Mattis:
Schlingelova bouda
před 1840, vpravo
nahoře Polední
kameny. Dnes
nezastavěná horská
louka Polana,
1067m.*

Trojanec, poledník i velký rybník leží na slezském poskloni, neboť hranice jdou čeřenem, na němž vinoucí se stezička mezujeící přivedla nás skrze trávu, kameny neb křivce brzy dolů, hned zas trochu vzhůru, jako po vlnění mořském až k

Malému Bouřínu (Kleine Sturmhaube)

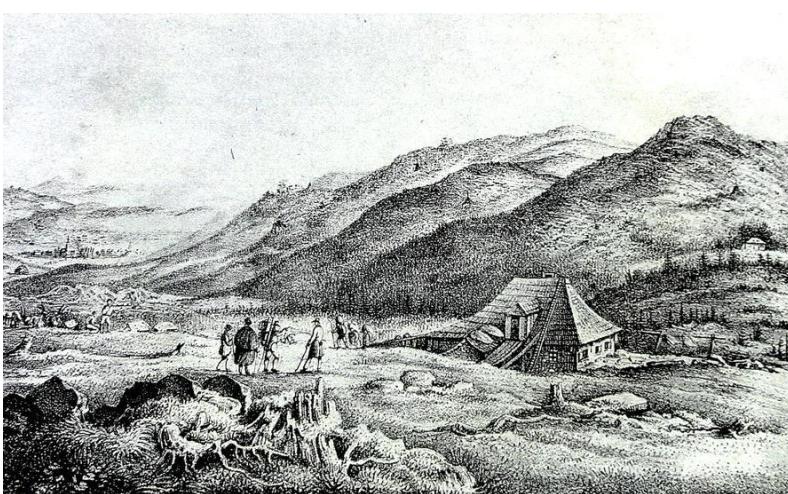
Malý Bouřín (Kleine
Sturmhaube) – Malý
Šišák, Mały Szyszak
1436 m

vrchu osamělému a kamenitému, 4358 střevíců nad hl. m. vysokému. Stezník vede podle, my ale s kamena na kámen, co kamzíci skákajíce, na vrch jsme vylezli lehce, ale tím obtížněji dolů do hlubokého oudolí, lesem řídce porostlého. Zde mi napřed do očí padli ztroudnatělí, spráchnivělí kmenové od větru skácení, kteří i 30 loket z délí a půl druhé objetí v obsahu míti mohli; kdežto jsem předc nyní v celém tom oudolí nespatřil strom, kterýby aspoň 15 loket vysoký a z objetě tlustý byl. (?) –

Zde jsou veliké bahništata až nahoru k

Petrově boudě.

*obr. 24. Carl Mattis:
Petrova bouda,
před 1840; vpravo
na okraji je
Špindlerovka,
postavená až 1824,
nad ní Malý Šišák,
nahoře uprostřed
Słonecznik a vlevo
Pielgrzymy*

Petrova bouda –
Peterbaude 1288 m,
1811 ji postavil
Johann Pittermann,
podle něho název
Pieterbaud, 2011
vyhořela

V ní bydlí čtyry rodiny, totiž otec, dva synové a dcera, všickni ženati. Pět nejmenších dětí běhaly nazí. Večer seděl každý muž u své ženy a rozmlouvali. V boudě té mají 27 krav a 15 koz; na zimu odejdou až na dva lidi a 4 krávy.

228 V levo v údolí jest k spatření kostelíček sv. Petra. Mimo této boudy není žádné na celém, asi 5 mil dlouhém čeřenu, mimo Bělobudy. Ostatní jsou všecky mnohem níž v oudolích. –

Posilnění, mimo chleba, lívanců, špatnou kávou a darebným vínem, vedl nás posel křivcem vzhůru na

Bouřín veliký (Große Sturmhaube),

vrch osamělý, jako předešlý, a kamenitý, 4540 střevíců vysoký nad hl. m. Přes veliké kameny vylezli jsme nahoru. Sturmhaube se nazývají tito dva vrchové nepochybě proto, že údolanům **bouři** (Sturm) oznamují, když mrakem, co nějakou čepicí (Haube) příkryti jsou, pročež **Bouřín** jsem je pojmenoval. Hned nad Petrovou boudou před **Bouřínem** jsou ještě dvě skalní strminy; první nazvaná **Dívčík** (Mädchenstein), protože jistá paní, z Čech do Slezska jdoucí, u těchto kamenů na sobě vyvrstvených poroditi měla dvě děvčátka. –

Druhá, kousek dál, jmenuje se **Mužák** (Mannstein), an u ní dva mužové zmrzli v měsíci září 1781. V okolí tom zmrzly také tři ženské 1780. v měsíci červnu. Od **Bouřína** přes veliké údolí vede cestička přímo na

Velkolo,

aneb veliké kolo (das große Rad); vrch kamenitý, ze třech stran hlubokými oudolími obmezen, a jen k západu s vršinou

Večer seděl – *Možná
4. nocleh J. M.
Ludvíka a Josefa K.
ze středy 3. na čtvrtok
4. 9. 1823. Ostatní
noclehy pro zbytek
cesty už nelze určit.*

kostelíček sv. Petra –
*kostel sv. Petra a
Pavla ve Špindlerově
Mlýně z let 1802-7*

žádné boudy –
*Špindlerovka 1198 m
byla postavena až
příští rok, 1824.*

Posilnění – *asi ráno
4. 9. 1823*

Bouřín veliký (Große
Sturmhaube) –
Šmielec 1424 m

Dívčík (Mädchenstein) –
*Dívčí kameny,
Śląskie Kamienie,
Mädelsteine 1413 m*

*obr. 25. Antonín Balzer:
Šmielec, Sněžné
jámy, 1794; vlevo
nahoře Krakonošova
kazatelna*

Mužák (Mannstein) –
*Mužské kameny,
Czeskie Kamienie,
Mannsteine 1417 m*

Velkolo, aneb veliké kolo
(das große Rad) –

spojen, má 4700 střevíců nad hl. m. Že **Velkolo**, jakož i malý a velký **Bourín**, vrchové druhdy mnohem vyšší byli, nelze pochybovat, an kameny, mnoho centů těžké, dolů se trouzejí. Vrchové ti vypadají jako hromady hmotných kamenů holých, nahoře kusých. Na rovině vršní nachází se ještě stojna*) ze čtyr krovů, dole rozšířených nahoře spojených, chvojím propletený, jenž za času francouzské války sloužiti měl co smolan, čili smolný věnec za znamení povstání všeho lidu proti nepříteli.

Velkolo stojí téměř v prostřed čeřena od Sněžky. Sešedše s vršiny, šli jsme asi čtvrt hodiny a stáli najednou na kraji

Sněžnic,

čili sněžných jam (Schneegruben). Dvě nesmírné zatrliny neb vejmolní prohlubně, úzkou strminou rozdelené, k půlnoci rozevřené ohromí příchozího. Propast kolmá jest asi 1000 střevíců hluboká. Kolmé skalosteny sestávají z navrstvené žuly, a strmí co nějaké sloupořadí. Z větší jámy, do které se žádný ještě neodvážil, vyvstávají ohromné hranolce a sloupové, dílem po stranách, dílem o samotě stojíce. –

*Vysoké kolo, Wielki Szyszak, Hohes Rad
1509 m*

*) Stojan ten má také sloužiti za lešení těm, jenž vejšku Krkonošů vyměřiti chtějí. (pozn. J. M. Ludvíka)

Sněžnice, čili sněžné jámy (Schneegruben)
– *Śnieżne Kotły*,
Sněžné jámy

obr. 26. Ludwig Richter:
Sněžné jámy, 1841

Menší sněžnice není tak zubkovitá, ale znamenitá proto, že v ní Čedič (Basalt) k nalezení, jenž se zřídka v také vejšce nachází. Pracně a opatrн slezli jsme dolу, a s podivením viděli, že půda, jenž se s hůry rovnou, krásně zelenou loukou býti zdá, velikými, ostřehranařtými, porůzno shromážděnými kusy kamenů přikrytá jest, mezi nimiž bujně rostliny vynikají. Západně těch sněžných jam vyvstává skalí, aneb raději příkrý kopec, celý čedičový, polednozápadně dolehající na žulu, ku které teměř přirostlý jest. Tento čedičový hmot jest u spodu 60-70 střevíců široký, a vynáší se asi do polovice sněžnic vzhůru, kdež jakoby se do žuly ztratil. Čedič leží ve vrstvách na sobě, jest drobnězrnatý, černošedý a také v sobě obsahuje něco křemena a živce bílého (Quarz und weißer Feldspath). Povstání sněžnic mohloby se spíše mocnému otresení neb propadnutí země připsati, nežli sopeckému vypuknutí.

Čedič (Basalt) – *V Malé Sněžné jámě je čedičová žila až do výšky 1425 m n. m.*

Sníh i v létě v nich vytrvá, a v oblesku slunečním vyjasňuje ty prohlubně:

obr. 27. Carl Mattis?:
Malá Sněžná jáma,
1826-1840

- 229 Před sněžnicema na vršině strmí skalina pod jménem čertův kámen neb kazatelna (čerták); a čtvrt hodiny od nich jiná skála, nazvaná **Fijalík**, fijalkový kámen. Jsou to žulové kameny, drobninkým mechem porostlé, kterýžto mech vůni fijalkovou vydává, obzvláště když jest trochu vlhký a tře se. Tyto fijalkové kameny jsou i na Sněžce k nalezení na straně půlnoční, a v kapli jsou na prodej.

čertův kámen neb
kazatelna (čerták) –
Czarcia Ambona,
Krakonošova
kazatelna 1490 m

Fijalík, fijalkový kámen –
Violík nebo Labský
štít, Łabski Szczyt,
Veilchenspitze
1472 m; kámen
porostlý řasou
Trentepohlia iolithus
s fialkovou vůní

obr. 28. C. W. Arldt:
Pohled Labským
dolem na Kozí
hřbety, 1840

- 233 V levo od Sněžnic poskloňmo dolů po palouku kamenitěm a skrze močáry a křivec sejde se ku

Spádu Labe.

Spád Labe – *Labský vodopád, Elbfall, 1258 m n. m.*

obr. 29. Ludwig Erhard
Lütke:
Labský vodopád,
před 1850

Půl hodiny od svých pramenů valí se zde **Labe** po skále, a padá v hlubinu přes 20 loket. Že voda s hůry až dolů na několika skalních strminách narazí, způsobí tím větší hučení i pěnění. V čele vodospádu strmí hora vysoká. V pravo se kroutí údolí tmavé do Čech, nímž **Labe** se vine. Zticha přichází kříšťálová jeho voda, rozpění a rozpráší se pádem svým na skalinách, a opět plyne tichošumě dálé.

Ode spádu Labe přišli jsme podlé **Kotelce** (Kesselberg) na vrch kamením a travou pokrytý pod jménem:

Kotelec (Kesselberg) –
Kotel, Kokrháč
1435 m

Rybecálovo žertviště neb rejdiště.

Rejdiště (Rybezahl's Lustrevir), poněvadž v okolí toho vrchu **Rybecál** své frašky a klamy s lidmi nevjíce provozoval, v rozličných podobách a oděvech jim se ukazoval a jich děsil; kdo mu ale černého kohouta za oběť neb **žertvu** přinesl a na té hoře obětoval, toho v pokoji propustil. Na její půlnoční straně jest okrouhlé prostranství obhraženo velikými kameny, kdež se mu ta žertva složiti měla. –

Rybecálovo žertviště neb rejdiště (Rybezahl's Lustrevir) –
Harrachovy kameny 1421 m

žertva – *oběť*
okrouhlé prostranství –
kruhový kamenný val, zvaný Růženčina zahrádka, vznikl mezi lety 1710 a 1742.
Jméno má podle hraběnky Rosy Harrachové

K polední straně přes hluboké údolí vypíná se **Kozinec**, od nich pak na východ pověstné jezero leží, do něhož, hodili kdo kamenem, neodejde, aby ho bouře, chumelice nebo déšť nezastihl. – Z Rybecálova žertviště jeli jsme dolů přes 400 kroků na saněch, které zde k odvážení sena byly. S kopců, které ostřicí porostlé jsou, svážejí mnozí seno i v létě dolů, jakž jsme i my viděli a sami se vezli, an to dosti čerstvě po té suché hladké trávě jede. Čeřenem té planiny šli jsme zase nazpátek k

Kozinec – *snad Kozelský hřeben, Koschel Kamm, jižně od Kotle*
pověstné jezero – *asi Mechové jezírko pod Kotlem*

Zřídu Labskému.

Zřídu Labské – pramen
Labe, Elbquelle

V kotlině, ze třech stran ovršené, jejíž holá zašedivělá povrchnost rozlehlou pustinu tvoří, prejští se voda, jenž dává počátek Labi, které, spojivší se s menšími řekami, zúrodňuje Čechy, úzkými skalinami do říše půlnoční se vydere, a za Hamburkem v severní moře vtýká. Místo, kolem pramenů labských, jest bahnaté. Beze hluku a hřmotu tiše a volně prejští se několik pramenů ve studánce kamením ohrazené, a plynou ve travnatých břehách v údolí k spádu Labe.

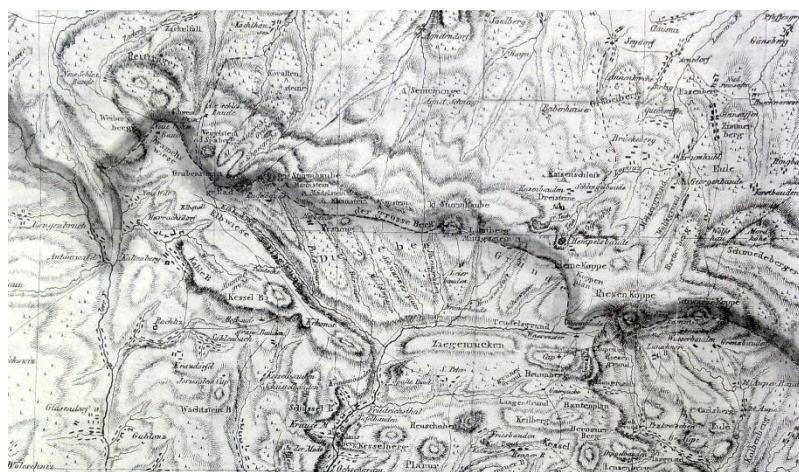
234 Plachá a pustá jest krajina, mající něco smutného, ale spolu milého a lahodného. Fijalík, Velkolo, Sněžka, Sedmidolí, Labské údolí, kotelec a rejdiště obezří oko od pramenů labských. Na památku své přítomnosti nechali arciknížata rakouská 1804 vystavět dva pilíře z kamenů s nápisy. Na jednom stojí: Arcikníže **Josef**, palatýn uherský.

dva pilíře z kamenů –
připomínka návštěv
arcivévodů Josefa
1804 a Rainera 1806.
Kolem 1830 už byly
pilíře rozebrány.

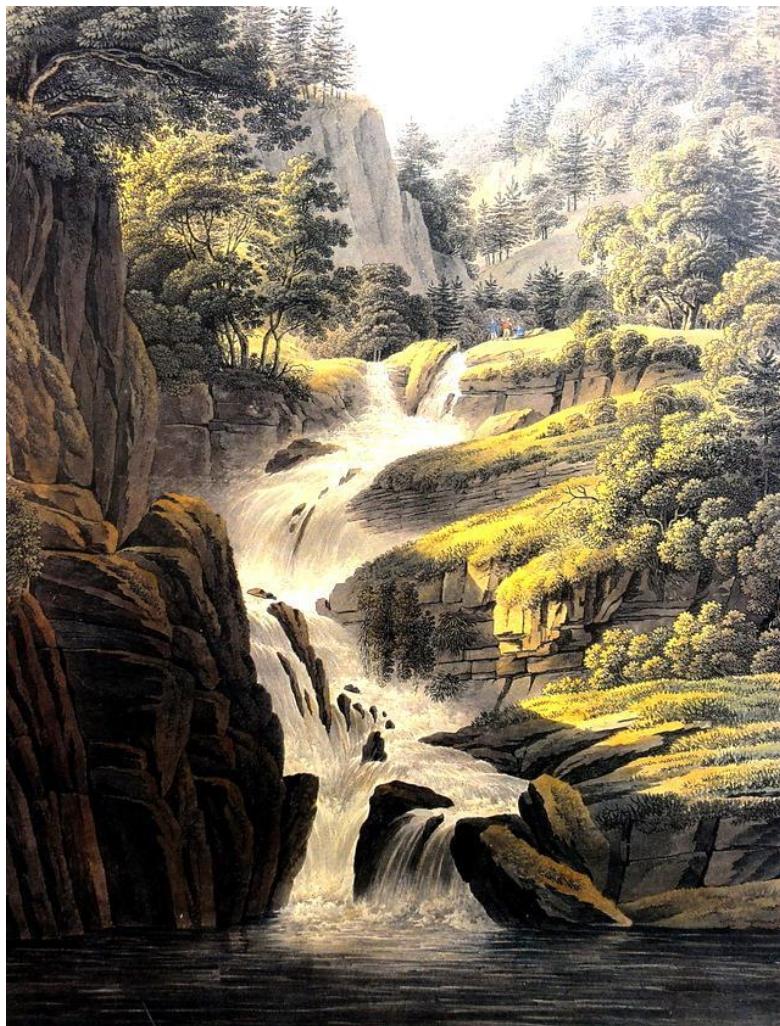
Od zřídel labských zašli jsme opět přes čeřen na poskloní slezské po cestách obtížných přes vrchy a údolí, až nám zahučela v uších voda

obr. 30. R. Bürger:
Pramen Labe, 1839;
vpravo ještě stojí
obnovená kamenná
pyramida s deskou,
připomínající
návštěvu dvou
arcivévodů 1804 a
1806. Za několik let
byl i tento objekt
zničen.

obr. 31. J. H. Fritsch:
Mapa Krkonoš (záp.
část), 1816

Cakospádu (Zackenfall).

Cakospád (Zackenfall) –
na potoku
Kamieńczik,
Zackerle; Wodospad
Kamieńczyka
(846 m n. m., nejvyšší
v Krkonoších 27m)

obr. 32. Joh. Philipp
Veith: Zackenfall,
Wodospad
Kamieńczyka,
1. pol. 19. stol.

Se skály v propast děsnou padá voda jeho, ve hlubině 90 střevíců kolmou. V hlubině samé na dně jest ozábradlené stojíště, z něhož se pád vody s vyšší skály pozorovati může až do spodního kotle. Lépe jest ale vodu v propast se hrnouti vidět, když jsme nahoru vylezli. Ale nejděsnější divadlo se nám představilo, když jsme po řebříku v požeradlo slezli, a tam před ohromnou skálou celý spád vody uzřeli, a obraz těch skalohradů, strmin, rozsedlin a směle vyrůstajících stromů duši zaujal. Voda nepadá v jednom srázu, jako v Adersbachu; nobrž nejdříve v oblouku rozstříkne se o skalní výstrmek, dělí se v hranatém skalí a padá v několika pramenách v nejspodnější, náramností spádu hluboce vymletý kotel, v němž se hřmotně zpění a řečištěm ubírá dále do roviny slezské. Mnohem znamenitější má býti ovšem pád té vody na jaře, když řečiště naplněno jest vodou sněžnou, a to tím více, poněvadž toho času také dříví se plaví s horních lesů, a v to požeradlo přes vodospád se propadá se hřmotem, rachotem a třískáním hrozným.

Řeka Cak prejší se pod horou **Kruhonoš***, kopcem obruci podobném, v pořadí čerenu pohorního. Vejška jeho obnáší 4280 střevíců nad hl. m., a ukončuje severozápadně

Řeka Cak – Kamienna,
Zacken

*) **Kruhonoš**

čeřen pohoří **Krkonošského**, an za ním počínají opět jiné hory, pod jménem **Jizerí**, v nichž **Jizera** řeka svůj počátek bere. Spojiv se **Cak** s několika říčkami, jako **Kochel**, jejížto vodospád též znamenitý jest, běží příkrým skalím v oudolí k **Petrovicům** (Petersdorf), proplyne **Písařov** (Schreibershaus), vesnici ve hlubokém údolí s chrámem katolickým a kostelem protestantským, ovlaží planinu kolem lázniště (Badeort. koupadlo?) **Teplice**, a ztratí se v řece **Boberu**.

(Reifträger), protože vrch jeho **kruhu**, čili **obruči** podoben jest; slovo utvořené dle **Krkonoš**
(Halsträger). (pozn. J. M. Ludvíka)

Kruhonoš (Reifträger) –
Szrenica, Jinonoš

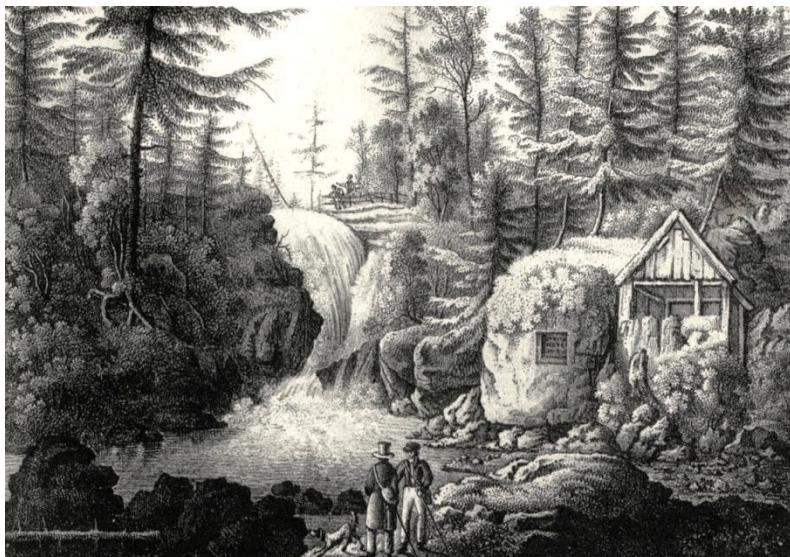
Jizerí – *Jizerské hory*

Kochel – *Szklarka*;
Kochelfall,
Wodospad Szklarki

Petrovice (Petersdorf) –
Piechowice

Písařov (Schreibershaus)
– *Szklarska Poręba*,
Schreiberhau

obr. 33. Carl Mattis:
Kochel Fall,
Wodospad Szklarki,
1826-1840

S Cakopadem skončilo se pořadí přírodných znamenitostí v Krkonoších. Od něho vzhůru lesem přišli jsme přes vrch vysoký, **Šediv**, do údolí mile zeleného, v němž leží vesnice **Novýsvět** (Novosvět, Neuwelt), svým čistým sklem výborně znamenitá. Sklad skleněných nádob ochotně nám tamnější pan kontralor okázal, která ale velmi skrovná byla, což znamením dobrého odbytu, an se ustavičně pracuje. Dílen, v nichž se sklo hladí neb brousí, jakož i do skla ryje neb řeže, jest zde mnoho. Také co se sklo přáde. Nový chrám Páně jest právě rozstaven.

Šediv – *Ludvík už nazval*
Szrenici / Jinonoš /
Reifträger
Kruhonošem. Snad
jde o další název též
hory, pro kterou
později Kořistka
navrhl Siňák / Sinná
hora, nebo měl na
mysli některý
západnější vrchol

Novýsvět (Novosvět,
Neuwelt) – *původně*
v roce 1714 Neuwald,
od 1930 součást
Harrachova

nový chrám –
kostel sv. Václava
v Harrachově

z let 1822-1828

*obr. 34. Ernst Wilhelm
Knippel: Sklárna
v Novém Světě, před
1854*

Odtud přes **Roketník** (Rochlice), kdež chrám Páně pro svou nábožnou jakousi prázdnost a pěkně malovaný hlavní obraz, pád anjelů představující, navštívení hoděn, ubírali jsme se po malé **Jizeře** dolů, a prohlídli **železnici** blíž Jilemnice, a spatřív u rozpálených pecí při násilném tlukotu ohromných perlíků učaděných kovářů, zuby šklebících, připadl mi živě na mysl Markův chod do železnice. –

V Jilemnici potěšil jsem se nenadále s několika svými bývalými spolubohomluvcí; a v **Brané** naučil jsem se osobně znáti horlivého vlastence **Mirovíta**, básníka oblíbeného, jehož výbornější polovici, ducha výtečného, již po mnohá leta miluji, a ve plodech zdárnych se kochám.

*Roketník (Rochlice) –
Rokytnice nad
Jizerou*

*hlavní obraz – od
D. Kindermanna*

železnice – železáryny

Braná – Horní Branná

*Mirovít – asi Josef
Mirovít Král, viz výše
(211)*

*obr. 35. Neznámý
umělec: Vrchlabí,
1803*

235

Radostně a potěšeně strávil jsem těch několik hodin v jeho přítomnosti, a teprv půlnoc, nás překvapivší, učinila konec našemu upřímnému rozmlouvání. Jak mne z Jilemnice do Brany můj milý **Vyskočil**, tak opět z Brany do Vrchlabí sprovidil mne dobromilý **Mirovít**. O, že pak mi nebylo přáno déle s ním být a pohovořiti o vlastenství! –

*Vyskočil – kaplan Josef
Vyskočil u kostela
sv. Vavřince
v Jilemnici.*

*obr. 36. Lorenz Janscha:
Okoli Vrchlabí,
kolem 1800*

Prohlídna ve Vrchlabí hřbitov, klášter, kostel děkanský, hrabčí zahrada a zámek s čtyřmi věžmi, na ostrově stojící s třemi brány a mosty; jakož i papírnu znamenitou, a rozloučiv se srdečně s Mirovitem, převedl nás stezník po levém břehu labském údolím příjemným do Hostinýho.

*obr. 37. C. W. Arldt:
Hostinné,
1. pol. 19. stol.*

Doslechna cosi o nalezení českých náhrobních kamenů při kladení dlažby v chrámu děkanském, požádal jsem o odevření chrámu a nalezl čtyry kameny náhrobní, asi tři lokte dlouhé, s těmito českými nápisy:

I. *Letha od narozeni sina božiho 1585 dne II. mesicze Rzigna vrozena panna Urssila sslechticzna z Waldssteina život swug w panu dokonala ..... – chowana gest i nini radostného wzkrzisseni oczekawage.*

II. *Leta 1585 ten pondělik (r) okuli .... V.. vmrzela .... pan Wois z Waldssteina, a tuto gest pochowan.*

III. *Letha 1614. 2. dne Miesycze Aprillis vrozena Panna panna Katerzyna Sflechtizna z Waldssteyna život swug w Panu dokonala na Olessnicy (Els) a tuto pochowana gest nyni radostného wzkrzisseni a zmrtwých wstanj oczekawagize.*

IV. *Anno domini 1606. 24 Maii .... obiit nobilis ac strenuus eques Zdenko Wlachinie Kamenicky de Kamenic stirpis sua noviss ..... generosiss. Waldsteiniorum familiae in armis et toga semper fideliss. aetatis anno 55. –*

Hostiný, Hostina –
Hostinné, Arnau
čtyry kameny náhrobní –
náhrobky Valdštejnů,
kteří koupili panství
Hostinné 1521 od
Vartenberků.

V. Zdeniek a Waldsteyn Baro natus est Arnoviae anno recuperatae salutis 1558 ..... stár 35 let.

Jeden z těch dvou posledních jest již dříve z venku vezděn; na každém jest postava zemřelého, a ten s latinským nápisem má u nohou na jedné straně přílbici, na druhé orla. Mimo těchto kamenů byli jsou ještě tři z růmu nevydobyté, které po mém odchodu vykopali. Na tom místě, před zábradlím oltárním, byla nepochybně někdy hrobka neb krypta, později zařízená. – V Hostiným jest také zámek a klášter. V průčelí radního domu stojí dva, as 10 loket vysocí velikáni, an druhdy takoví lidé v okolí tom bydleti měli; dva se i do města odvážili, a toliko horkou vodou k vypuzení byli: protož se před věky Hostina nazývala „Riesenstadt“ město obrů neb velikánů.

Na hřbitově ve Hradišti stojí u zdi kostelní opřený kámen náhrobní s tímto nápisem:

*Letha Paně 1593 w pátek po pamatce S. Kateřiny před ....
24 hodinau dokonal w pánu život swug na zámku swém
hradissti Heřmanowu Chaustnjku Urozený a Statečný Rytíř
Pan ..... Pecyngar a t. d.*

Nejspíše že **Albrecht Pecyngar**, jehož smrt **Bienenberg** chybně udává na rok 1592. Na kameně jest postava zemřelého, jenž má pod hlavou lva, jako místo podušky neb podhlavníčky, a v nohou přílbici neb hledění.

Odtud konečně přes Kuks, Jaroměř a Skalici jsem nyní opět, odkud jsem vyšel, v Náchodě.

Obraz velikánských **Krkonošů** mocně a živě pojal duch můj, an jsem je prošel v počasí právě nad míru pohodlném: jasno, ticho, slunečno a teplounko bylo. Když z města vyjdu z údolí na pahorek za dne jasného, a slunce krásně bud' vycházeti, neb zapadati, neb na poledni státi vidím, zahoruje duch na Krkonoše, a bloudě po čerenu od Sněžky k Bouřínu až tam, co Labe se prejší, pocítím rozkoší opětných z rozmanitých názorů obrazných.

236 Neboť i skutečný obraz přírodný Krkonošů není vždy **stejně** srdce i smyslu dojemný a blažící, an bedlivého pocestníka brzo hluboký cit vyšší a neobmezené bytosti zaujímá, brzo ho jakési outlé tiché tušení a doufání blaží, brzo zas děsno, ouzkost a hrůza pronikne duši jeho. Cit nepostíhlé vznešenosti zaujmě jej, když nenadále z vyššího hlediště na předhoří ohromné k nebi strmící hmoty útvory v plném světle denním před sebou spatří; tichá blahost, outlé tušení a vroucí žádostivost rozvlaží ho, když zapadající slunce to horné okolí osvěcuje, a purpurová záře hory ozlakuje; když šedobledé temno doly již obaluje, když soumrak povystoupí, a toliko jen Sněžka a vrcholce samotně ještě v posledních paprscích slunečních se třpty, posléz i ty zblednou, a šerým jasem hvězdným zmírněná tma noční divadlo skončí. –

Hradiště – *Choustnikovo
Hradiště*

Albrecht Pecyngar –
*Albrecht Pecingár
z Bydžína, majitel
Hradiště od 1561*

Bienenberg – *asi Karl
Joseph Biener, rytíř
z Bienenbergu (1731
– 1798) okresní
hejtman v Hradci
Králové, otec české
prehistorie.*

Skalice – *Česká Skalice*

Přehlídky, čili stojišťata, z nichž se větší díl krkonošského pohoří přehlédnouti může, jsou dvě; obě na půlnoční, čili slezské straně. První, z něhož nejlepší a ouplná vyhlídka do Krkonošů ze severozápadní strany, jest pahorek blíž Teplice, na němž kaplička stojí. Celé pořadí Krkonošů od Kovářova až k Jizerínu má oko v názoru svém; něco nad míru vznešeného, jak tito hrdí vrchové a strminy, častokrát mrakovou oblohou přikryti, ze své výsosti osloněné, bouřné, osněžené, duchaprázdné a mrtvé, na nižší se milozelenající pahorky zhližejí. Zdá se, že s nich nebe k dosáhnutí možno, a ubohý smrtečník, jenž k zemi připoután, po svobodě touží, rád se v duchu zabere na ty vysoké vrchy, kteří světskému hluku nepřístupné, za časů zbožnějších k tichému srdečnému rozjímání hledání a zvolení bývali, co místa tichá a pokojná.

U prostřed před očima v nížině jest **Hrazec** u vsi **Stonov** (Stangenberg bei Stohnsdorf) přívrší nevelké, rozmanitě vzdělané k vyražení, a výborná vyhlídka s něho do hor. Dále spatříme dolejně spojené kopce, mezi nimiž nejvyšší jest **Kreblec** (Gräbelsberg), na jeho hřebeně kaple sv. Anny, poutniště a známá pro svou krásnou vyhlídku a položení. Nad těmito předhorami vynáší se podlouhlý hřeben, čili čeřen **Kovářec** (Schmiedeberger-Kamm), a velikánský, šedivým kamením pokrytý **Holec** (Forstkamm), a nade všemi stráněmi, kopci, horami a vrchů strmí ohromný skalnatý kužel Sněžky osamotnělý, z polednovýchodní strany, jenž nad oblaky v prostoře nebeské panuje ve vejšce 4950 střevíců nad hlad. mořskou. V jejím sousedstvu jest **malá kobka** 4331 stř. – **Hamplovna** 3839 stř. – hráz neb stav velikého **rybníka**, **Trojanec** a **Poledník**. Nyní jde oko po čeřenu hlavním k západu v pravo, spočine na vrchu malého **Bouřína** i velkého, skloní se pod horu dolů na vesnici **Jírov** (Giersdorf), opět se vznese a prodlí na starověkém hradu, **Kynast**, pozná **Velkolo**, a pod ním na pravo **Sněžnice** v ostrém světle, od stkvělosti sněžné pocházejícím, z černavých stínů a temnoty. V pravo spatří ještě horu **Kruhonoš** a sestoupí s výsoti v dolejně krajinu lidské oučenlivosti a rozmanitého rostlinstva. Příjemné vesnice **Písarov** trochu vejš, a pod Kynastem **Herma** s pěkným zámkem a kostelem, a **Petrovice** rozkládají se v dolině, podivně se lišice se svou přírodnou i zpilenou krásou

Přehlídky čili stojišťata –
vyhlídky

*obr. 38. Christoph
Nathе?: Pohled na
Krkonoše ze severu,
1804?; od Malého
Šišáku po Szrenici,*

Hrazec u vsi Stonov
(Stangenberg bei
Stohnsdorf) –
Grodna 506 m,
Staniszów

Kreblec (Gräbelsberg) –
Grabowiec
čeřen Kovářec
(Schmiedeberger-
Kamm) – *Kowarski
Grzbiet, Střecha*

Holec (Forstkamm) – *asi
Svorová hora,*
Forstkamm je
synonymum pro
Schmiedeberger
*Kamm, Kowarski
Grzbiet, ten má dva*
vrcholy, ale ne holé

malá kobka 4331 stř. –
Kopa, Kleine Koppe
1377 m

Hamplovna 3839 stř. –
Hampelsbaude,
Strzecha Akademicka

veliký rybník, Trojanec
a Poledník – *Wielki
Staw, Pielgrzymy,*

a líbeznosti od pustoty a divokosti plaché do oblak strmících hmotů skalnatých.

Tak se rozprostře oku lidskému krkonošské to prvopohoří, z jehož zřícenin a sesutin se utvořily dolní předhoří a skály i strminy jeho. –

Slonecznik
Jírov (Giersdorf) –
Podgorzyn
Petrovice – *Piechowice*,
Petersdorf

obr. 39. *Adrian Ludwig Richter: Jezero v Krkonoších, 1839*

Druhé hlediště, jak mi řečíno bylo, an jsem tam sám nebyl, má býti z jistého výstupku na silnici z Kovářova do Landshutu.

Landshut – *Landeshut i. Schlesien*,
Kamienna Góra

Veliký chrám přírody, **Hory krkonošské**, obsahují krásného a vznešeného tolik, že pouť k jich oltářům vždy trvající dojem na ducha cítedlného člověka upůsobejí; a v přírodě Boží kochajícího se přítele,

237 který z roviny do těchto vrchů putoval, vždycky ve vzpomenutí si na ně a v zamýšlení se do nich, co nejutěšeněji oblaží.

Potně – *s potem*

Ovšem,
Potně dobývá si chodec radost,
K výsostem když modrým vstupuje;
Ale,
Výhled krásný duchu činí zadost,
An vždy kouzelně se zvětšuje.

Traviny husté
Kamenné stohy
Střídají holiny suchopárné.
Šířiny pusté,
Žulové rohy,
Kladou se v rovině mnohodárné;
S výsosti k rovinám podívání
Nalézá v milém svět pomíchání.

J. Myslimír **Ludvík.**

Zpracoval Pavel Breuer
2011-2012

transliterace

A tak, počítivše radoſt, o nichž mnoho tisíců lidí ani pomyslu nemá, a v září, kteří ſobě tu cestu rájí, množo nadarmo gdaū, aneb aſpoň kolik dny čekati muſej na den gafný; a rozloučivše ſe se Sněžkou, ſíjali gſme po té ſamec západní ſkále, do níž od řáfu, co tam pruſká královna byla, ſchody wytetany gſau, ne bezſtrachu a s opatrnoſtí. Pod ſobkau wedla nás cestička rozlehlu rovinou, malou pustinou Koby křize křivec a byliny v hluboké osamělosti, až nás přivítala

Bělobuda.

Galo na ſlezké ſtraně trochu pod vršinou na poſklon Hamplovna (Hampelsbaude), tak geſt na naší ſtraně v rovině pohorní Bělobuda (Weiße oder Wiesen-Baude), obědět tri čtvrtě hodiny cesty od ſebe a řazdá dobrá hodina od kaple vzdálená. Dřevěný kříž mezi oběma znamená hranice. Bauda ta 4284 ſtěrvičou nad hl. m. geſt dřevěně proſtranné ſtavení s příſtěnkem na rovině pohorní dobrá hodina ſolem ſebe rozlehlí, gen k polední geſt ſtrán. Po ſchodech z venku do lomenice gde ſe na ſtág, kde poceſtnejc noclehuji. Konſtičho roku geſt wyzděn příbytek na způsob ſálu as 30 kroku naproti. Z vnitřku gde ſe na půdu, kde hoſte ſpávají vſíční pohromadě. Pro jenſké geſt oběděná přehrádka. Hoppeladá hlidá 30 kram a 37 koz, které celý den po poſtku na palauku a na křivocey reydějí, řazdá ke zwoncem, gegichž zwonění a klinkání čujískami těſí, ale také omrzí, obzvláště když v noci, we chlívě ſtojce, ze ſpanji vytrhují. V zimě ſe bauda celá začumelí, tak že fy ſtěchau wen ſtrze ſnjh djru hrabati muſej; pročež ſe také v rýmu s dobytkem do audelj edělhugí, a gen oſi tri eſoby & 8 krávami tam přezymují. Čiftota v té baude jak ve ſvětici, tak we chlívě geſt chwály hodna. Kousek nad baudou sbíhá ſe z močáru ſtrbýrný potůček, padá v baudy ze žlabu na ſelo, které pochybuje ſtrogem, genž we příſtenku ve dvou máničkých tluce podmáslí chutné. Potůček ten má být **Fluvius albus** (bjí potok, Labe), genž ſe v dolině s pramenem labským ſtíká. Krajina ſama má něco vlaſtního; pustý palauk bez vnaſdných rozmanitostí, toliko vyhlídka na Sněžku, genž ſe v ohledu co osamělá ſkála vypíná.

We ſtědu, ſunce gij gafně ſvitilo, a celý den ticho a teplo zůstalo, naſtoupili gſme cestu po ſčerenu, čili rovině pohorní, k západu

A tak, pocítivše radoſt, o nichž mnoho tisíců lidí ani pomyslu nemá, a i z těch, kteří ſobě tu cestu rájí, množo nadarmo jdou, aneb aſpoň kolik dny čekati muſej na den gafný; a rozloučivše ſe se Sněžkou, ſíjali gſme po té ſamec západní ſkále, do níž od řáfu, co tam pruſká královna byla, ſchody wytetany gſau, ne bezſtrachu a s opatrnoſtí. Pod ſobkau wedla nás cestička rozlehlu rovinou, malou pustinou Koby křize křivec a byliny v hluboké osamělosti, až nás přivítala

Bělobuda.

Gako na ſlezké ſtraně trochu pod vršinou na poſklon Hamplovna (Hampelsbaude), tak geſt na naší ſtraně v rovině pohorní Bělobuda (Weiße oder Wiesen-Baude), obědět tri čtvrtě hodiny cesty od ſebe a každá dobrá hodina od kaple vzdálená. Dřevěný kříž mezi oběma znamená hranice. Bouda ta 4284 ſtěrvičou nad hl. m. geſt dřevěně proſtranné ſtavení s příſtěnkem na rovině pohorní dobrá hodina koltem ſebe rozlehlí, gen k polední geſt ſtrán. Po ſchodech z venku do lomenice gde ſe na ſtág, kde poceſtnejc noclehuji. Loňského roku geſt wyzděn příbytek na způsob ſálu as 30 kroků naproti. Z vnitřku jde ſe na půdu, kde hoſte ſpávají vſíční pohromadě. Pro ženské geſt oběděná přehrádka. Hoppeladá hlidá 30 krav a 37 koz, které celý den po paſtve na palouku a ve křivci reydějí, každá ſe zvoncem, gegichž zwonění a klinkání čujískami těſí, ale také omrzí, obzvláště když v noci, we chlívě ſtojce, ze ſpanji vytrhují. V zimě ſe bauda celá začumelí, tak že fy ſtěchau wen ſkrze ſnjh djru hrabati muſej; pročež ſe také v rýmu s dobytkem do audelj edělhugí, a gen oſi tri oſoby ſe 8 krávami tam přezymují. Čiftota v té baude galé ſe ſvětici, tak we chlívě geſt chwály hodna. Kousek nad baudou sbíhá ſe z močáru ſtrbýrný potůček, padá v boudy ze žlabu na kolo, které pohybuje ſtrogem, genž we příſtenku ve dvou máničkých tluce podmáslí chutné. Potůček ten má být **Fluvius albus** (bjí potok, Labe), genž ſe v dolině s pramenem labským ſtíká. Krajina ſama má něco vlaſtního; pustý palauk bez vnaſdných rozmanitostí, toliko vyhlídka na Sněžku, genž ſe v obhledu co osamělá ſkála vypíná.

We ſtědu flunce giž gafně ſvitilo, a celý den ticho a teplo zůstalo, naſtoupili gſme cestu po ſčerenu, čili rovině pohorní, k západu

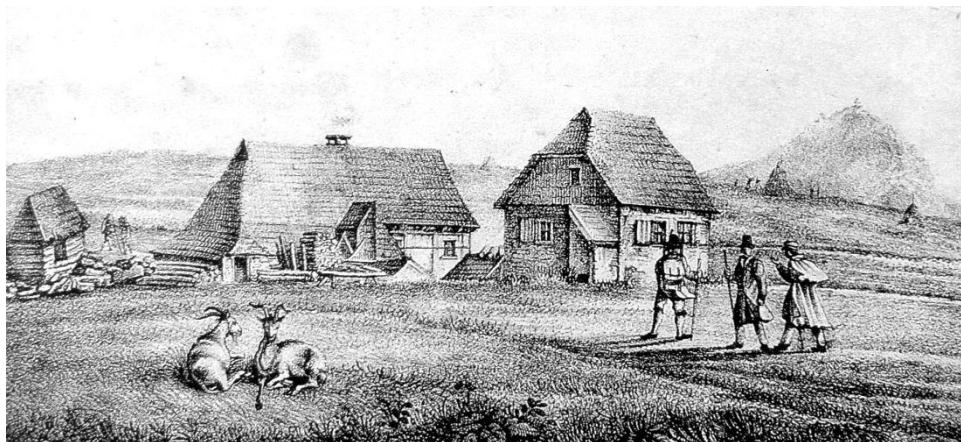
transkripce

A tak, pocítivše radoſt, o nichž mnoho tisíců lidí ani pomyslu nemá, a i z těch, kteří ſobě tu cestu rájí, množo nadarmo jdou, aneb aſpoň kolik dny čekati muſej na den gafný; a rozloučivše ſe se Sněžkou, ſíjali gſme po té ſamec západní ſkále, do níž od řáfu, co tam pruſká královna byla, ſchody wytetany gſau, ne bezſtrachu a s opatrnoſtí. Pod ſobkau wedla nás cestička rozlehlu rovinou, malou pustinou Koby křize křivec a byliny v hluboké osamělosti, až nás přivítala

Bělobuda.

Jako na ſlezké ſtraně trochu pod vršinou na poſklon Hamplovna (Hampelsbaude), tak jest na naší ſtraně v rovině pohorní Bělobuda (Weiße oder Wiesen-Baude), obědět tri čtvrtě hodiny cesty od ſebe a každá dobrá hodina od kaple vzdálená. Dřevěný kříž mezi oběma znamená hranice. Bouda ta 4284 ſtěrvičou nad hl. m. jest dřevěně proſtranné ſtavení s příſtěnkem na rovině pohorní dobrá hodina koltem ſebe rozlehlí, gen k polední geſt ſtrán. Po ſchodech z venku do lomenice gde ſe na ſtág, kde poceſtnejc noclehuji. Loňského roku geſt wyzděn příbytek na způsob ſálu as 30 kroků naproti. Z vnitřku jde ſe na půdu, kde hoſte ſpávají vſíční pohromadě. Pro ženské geſt oběděná přehrádka. Hoppeladá hlidá 30 krav a 37 koz, které celý den po paſtve na palouku a ve křivci reydějí, každá ſe zvoncem, gegichž zwonění a klinkání čujískami těſí, ale také omrzí, obzvláště když v noci, we chlívě ſtojce, ze ſpanji vytrhují. V zimě ſe bauda celá začumelí, tak že fy ſtěchau wen ſkrze ſnjh djru hrabati muſej; pročež ſe také v rýmu s dobytkem do audelj edělhugí, a gen oſi tri oſoby ſe 8 krávami tam přezymují. Čiftota v té baude galé ſe ſvětici, tak we chlívě geſt chwály hodna. Kousek nad baudou sbíhá ſe z močáru ſtrbýrný potůček, padá v boudy ze žlabu na kolo, které pohybuje ſtrogem, genž we příſtenku ve dvou máničkých tluce podmáslí chutné. Potůček ten má být **Fluvius albus** (bjí potok, Labe), genž ſe v dolině s pramenem labským ſtíká. Krajina ſama má něco vlaſtního; pustý palauk bez vnaſdných rozmanitostí, toliko vyhlídka na Sněžku, genž ſe v obhledu co osamělá ſkála vypíná.

We ſtědu flunce již jasné ſvitilo, a celý den ticho a teplo zůstalo, naſtoupili gſme cestu po ſčerenu, čili rovině pohorní, k západu

obr. 40. Carl Mattis: Luční bouda (datuje se mezi 1833 a 1840);

J. M. Ludvík už v roce 1823 uvádí: Loňského roku jest vyzděn příbytek na způsob ſálu as 30 kroků naproti.

Trasa putování

31. 8. 1823 (neděle)

v neděli ráno – 31. 8. 1823 vyjel jsem v společnosti akademického malíře, p. Josefa K***, z Náchodu přes Kostelec, Oupici a Trutnov roztomilým oudolím po levém břehu úpském až k Maršendorfu; poslali jsme za Maršovem příležitost zpět; údolím vedoucí k vesnicím Suché doly a Kolby; do kopce příkře táhlého Táhlín; Langenberg; údolí Latec; malá Úpa, nocleh v hospodě blíž kostela v malé Úpé

Náchod
Červený Kostelec
Úpice
Trutnov

Horní Maršov, pak pěšky
Suchý důl
Lysečiny
Dlouhý hřeben

Latovo údolí
Malá Úpa –
nocleh restaurace U kostela

1. 9. 1823 (pondělí)

zbudil nás o dvou hodinách ráno; Smrčín; na rovinu hory Černé; Kapličku na vrchu Sněžky; po ostrokamenitém holém čeréně neb hřebeně (Forst- und Schmiedeberger-Kamm, Holec a Kovářec; Kovářov (Schmiedeberg); Buchwald (Bukoles, Bukovina); spatřili jsme město Jelenow (Hirschberg); hodinu od Jelenova leží lázně (Badeort) Teplice (Warm-Brunn-Bad); z Teplic vedla nás cesta; Herma (?) (Hermsdorf); Kynast; pekelné údolí (peklec); Hain (Hainfall); do vsi Sajon (Seydorf); Kaple sv. Anny na poskloně hory Krebel; světýlko z Brátovy boudy.

Malá Úpa
Smrčí
Svorová hora
Sněžka
Kowarski Grzbiet, Střecha
Kowary

Bukowiec
(spatřili) Jelenia Góra
Cieplice Zdrój
Sobieszów
Choynik, hrad
Piekielna dolina

Podgorna, Wodospad Podgornej
Przesieka
Sosnówka
Grabowiec
Karpacz gorny
bouda Stokrotka (nocleh)

2. 9. 1823 (úterý)

O půldruhé hodině s půlnoci zbudil nás posel; dvě boudy - Šlinglova a Zajícova; obrovské skály: polednec, třískalec a kočičník; bouda Hamplova (Hampelsbaude); roveň pohorní, vrch Sněžky; celý den úterní strávili jsme na Sněžce; malou pustinou Koby; Bělobuda (Weiße oder Wiesen - Baude)

Karpacz gorny
schronisko Bronisława Czechy †
(Stara Polana)
Polední kameny, Pielgrzymy, Kotki

Strzecha Akademicka
Obří plán, Rownia pod Śnieżką
podruhé Sněžka (východ slunce a pak
celý den na vrcholu)

Obří plán, Rownia pod Śnieżką
Luční bouda (nocleh)

3. 9. 1823 (středa)

Veliký rybník: zakrnělým křivcem k **Poledníku; Trojanečku** (Dreisteine); až k **Malému Bouřínu** (Kleine Sturmhaube); k **Petrově boudě;** Večer sedl každý muž u své ženy a rozmlouvali (*asi další nocleh – poslední identifikovatelný*)

Luční bouda
nad Wielkim Stawem

Polední kameny
Pielgrzymy

Malý Šišák, Mały Szyszak
Petrovka (asi nocleh)

4. 9. 1823 (čtvrtek) a dále...

Posilnění, mimo chleba, lívanců, špatnou kávou a darebným vínem, vedl nás posel křivcem vzhůru na **Bouřín veliký** (Große Sturmhaube); před Bouřínem **Dívčík** (Mädchenstein) a **Mužák** (Mannstein); na **Velkolo**, aneb veliké kolo (das große Rad); **Sněžnice**, čili sněžné jámy (Schneegruben); **Fijalík**, fijalkový kámen; skrze močáry a křivec sejde se ku **Spádu Labe**; podlé **Kotelce** (Kesselberg) na vrch **Rybecálovu žertviště** neb rejdiště (Rybezahls Lustrevir); **prostranství** obhrazeno velikými kameny; dolů přes 400 kroků na saněch; zase nazpátek k **Zřídlu Labskému**; na poskloni slezské; **Cakospád** (Zackenfall); vzhůru lesem přes vrch vysoký, **Šediv**; do údolí, v němž leží vesnice **Novýsvět** (Novosvět, Neuwelt); Odtud přes **Roketník** (Rochlici), **Jilemnice**, **Braná** (přes půlnoc); **Vrchlabí**; **Hostiný**; ve **Hradišti**; Odtud konečně přes **Kuks**, **Jaroměř** a **Skalici** jsem nyní opět, odkud jsem vyšel, v **Náchodě**.

Petrovka
Dívčí kameny, Śląskie Kamienie
Mužské kameny, Czeskie Kamienie
Śmielec
Vysoké kolo, Wielki Szyszak
Śnieżne Kotły, Sněžné jámy
Violik (Labský štit), Łabski Szczyt
Labský vodopád
Kotel (Kokrháč)

Harrachovy kameny
Růženčina zahrádka
pramen Labe
Wodospad Kamieńczyka
Szrenica
Nový Svět
Rokytnice nad Jizerou
Jilemnice

Horní Branná (přes půlnoc)
Vrchlabí
Hostinné
Choustníkovo Hradiště
Kuks
Jaroměř
Česká Skalice
Náchod

POUŽITÁ LITERATURA

1. ALTMANN, A.: *Entwurf zu einer Chronik oder Beschreibung von Warmbrunn und seinen Heilquellen*: aus Acten, Documenten, Büchern und anderen Schriftstücken zusammengetragen und verfaßt von A. Altman Reichsgräflich Schaffgotsch'scher Haus Kanzelis, 1850: Dostupné z: http://jbc.jelenia-gora.pl/Content/3018/Warmbrunn_Chronik_Altmann.pdf
2. BERNDT, Johann Christian Gottlieb: *Wegweiser durch das Sudeten-Gebirge*. J. D. Grüson und Comp. Breslau 1828. Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=20277>
3. CYKLOSEWER. Dostupné z: <http://www.cyklosolver.cz/cykloatlas/#pos=50.79118P15.67612P10>
4. DAS RIESEN GebIRGE in der Graphik des 18. und 19. Jahrhunderts, Eine Ausstellung des Heimatkreises Hohenelbe/Riesengebirge e.V., Sitz Marktoberdorf/Allgäu. Gezeigt werden Leihgaben des Riesengebirgsmuseums in Hohenelbe - Krkonošské muzeum Vrchlabí Tschechische Republik und des Kreismuseums in Hirschberg - Muzeum Okregowe Jelenia Góra Polnische Republik. Veröffentlichungen des Riesengebirges-Museums in Marktoberdorf: Heft 1, 1993, hrsg. vom HK Hohenelbe/Riesengebirge e. V.
5. FIRSZT, St.: *Wincentego Pola Opisanie biblioteki Schaffgotschów z 1847 r.* Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze, Historia zbiorów. Dostupné z: http://www.muzeum-cieplice.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=73&lang=pl
6. GÓRAMI.PL, Szlaki turystyczne. Dostupné z: http://gorami.pl/szlaki_turystyczne.html
7. HERZLICH WILLKOMMEN IM RIESEN GebIRGE !! Dostupné z: <http://oli77fr.beepworld.de/>
8. HOSER, Joseph Karl Eduard: *Anleitung das Riesengebirge auf die zweckmäßigste Art zu bereisen*. Wien: bey Joseph Geistinger, 1805. Dostupné z: <http://books.google.cz/books?id=C21CAAAcAAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>
9. HOSER, Joseph Karl Eduard: *Das Riesengebirge in einer statistisch-topographischen und pittoresken Uebersicht. Zweyter Theil*. Wien: bey Joseph Geistinger, 1804. Dostupné z: <http://books.google.cz/books?id=HmYAAAAAcAAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>
10. CHANAS, Ryszard i CZERWIŃSKI, Janusz: *SUDETY, przewodnik*, Sport i turystyka, Warszawa 1979
11. JELENIA GÓRA PLUS 5 (KARPACZ, KOWARY, LUBAŃ, SZKLARSKA PORĘBA) 1. 20 000. Demart SA, Warszawa 2010
12. JIRÁSKO, František: *Český křtitel Krkonoš*, Krkonoše, 9/1998. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/aa943fb38bfdd406c12568e70070205e/56c518f0d79837f580256898005fdb84?OpenDocument>
13. Josef Mirovít Král z Dobré Vody. Dostupné z: <http://www.cdct.cz/petera/data/kr.html>
14. Josef Myslimír Ludvík. Dostupné z: <http://www.cdct.cz/petera/data/lu.html>
15. KAJIWARA Osamu: *Calendar (1823)*. Dostupné z: <http://www.hf.rim.or.jp/~kaji/cal/cal.cgi?1823>
16. KARKONOSZE, mapa turystyczna-hipsometryczna, 1: 75 000. Państwowe przedsiębiorstwo wydawnictw kartograficznych, Warszawa 1972
17. KARPACZ.NET. Do kaplicy św. Anny i Dobrego Źródła. Dostupné z: http://www.karpacz.net/pdf/do-kaplicy-sw--anny-i-dobrego-zrosla- 36_1055.pdf
18. KOŘENOVSKO, 1 : 8 000, JIZERSKÉ HORY, ZÁPADNÍ KRKONOŠE 1 : 50 000. Geodézie ČS a.s., Praha, 2002
19. KOŘISTKA, Karel: *Archiv pro přírodovědecké proskoumání Čech. Druhý díl. První polovice. Poměry terénu, seznam výšek, pak mapy s vrstvami výšek pohoří Jizerského a Krkonošského a jejich výběžků*. Praha, V komisi Fr. Řivnáče. 1877. Dostupné z: <http://www.archive.org/stream/archivpropriodo00zemsgoog#page/n13/mode/2up>
20. KOŚCIÓŁ WANG z XII wieku. Cmentarz Kościola Wang. Dostupné z: <http://www.wang.com.pl/index.php?D=22>
21. KRAUSE, Erhard: *Aus der Geschichte alter Riesengebirgsbauden*. Riesengebirgs-Buchkalender 1996. Dostupné z: <http://www.riesengebirgler.de/gebirge/Baude/Riesengebirgsbauden.htm>
22. KRAUSE, Erhard: *Der Forst- oder Schmiedeberger Kamm*. Riesengebirgsheimat – Heimatblatt für die ehemaligen Kreise Trautenau und Hohenelbe – 30 Jahrgang Nr. 8. Dostupné z: <http://www.riesengebirgler.de/gebirge/Natur/Forstkamm.htm>
23. KRAUSE, Erhard: *Der "Mittelrücken" des Riesengebirges*. Schlesische Bergwacht im April 1985. Dostupné z: <http://www.riesengebirgler.de/gebirge/Natur/Mittelruecken.htm>
24. KRKONOŠE, 1 : 50 000. V. Neubert a synové, Praha 1947
25. KRKONOŠE. *Soubor turistických map*, 1 : 50 000, 1. vydání. Nakladatelství ROSY, 1996
26. KRKONOŠE-VÝCHOD. *Turistická a lyžařská mapa*, 1 : 25 000, 3. vydání. Nakladatelství ROSY, 2005
27. KRKONOŠE-ZÁPAD, 1 : 17 500. Kartografie HP s.r.o., Jičín, 2012
28. KRKONOŠE-ZÁPAD. *Turistická a lyžařská mapa*, 1 : 25 000, 1. vydání. Nakladatelství ROSY, 1993
29. LOKVENC, Theodor: *Toulky krkonošskou minulostí*. Hradec Králové: Kruh, 1978.
30. LOUDA, Jiří: *Šlechtické rody. Valdštejnove*. Krkonoše, 1999, č. 09. Dostupné z: <http://mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/aa943fb38bfdd406c12568e70070205e/514d62ad6d8a59e6c1256c3700731a5e?OpenDocument>

31. LUDVÍK, Josef Myslimír: *Jak viděli Krkonoše: Josef Myslimír Ludvík - Myslimír po horách Krkonošských putující*. Krkonoše - Jizerské hory, říjen 2005. Dostupné z: http://krkonose.krnac.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=6967&Itemid=3
32. LUDVÍK, Josef Myslimír: *Myslimír, po horách krkonošských putující*. Čechoslav 1824, č. 27-30, s. 209-213, 218-223, 226-229, 233-237. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/clit/ekc19a20s/>
33. LUŠTINEC, Jan: *Kostel: sv. Vavřince v Jilemnici*, Krkonoše, 1998, č. 01. Dostupné z: <http://mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/aa943fb38bfdd406c12568e70070205e/200df51a02fed2c38025688f0046d7dd?OpenDocument>
34. MALÁ ÚPA, Mapa obce. Dostupné z: <http://www.malaupa.cz/turiste-mapa.php?lang=cz&sezona=zima&parent=turiste.php&PHPSESSID=ce7a38a74409cd1fb29323e3cb5b659b>
35. MALÁ ÚPA. Veselý výlet. Krkonoše/12, Léto 1998. s. 10-11, Dostupné z: http://www.veselyvylet.cz/cz/pdf/veselyvylet_12_cz.pdf
36. MATOUSCHEK, Josef: *Spezial-Karte vom Jeschken- u. Isergebirge, 1: 50 000*. Buchhandlung Paul Sollors' Nachflg., Reichenberg 1927
37. MOSCH, Karl Friedrich: *Das Riesengebirge, seine Thäler und Vorberge und das Isergebirge: Reise-Führer*. Leipzig: Verlagsbuchhandlung von J. J. Weber, 1858. Dostupné z: <http://books.google.cz/books?id=a3QAAAAAcAAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>
38. MÜLLER, Karl August: *Vaterländische Bilder, in einer Geschichte und Beschreibung der alten Burgfesten und Ritterschlösser Preussens. Erster Theil*. Glogau: Druck und Verlag von Carl Flemming, 1837. Dostupné z: http://books.google.de/books?id=qEAAAAAcAAJ&pg=PA450&hl=de&ei=oXxNSuOEPM_K_gaKjNGnBQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=7#v=onepage&q=schaffgotsch&f=false
39. OBEC HORNÍ BRANNA, Významní rodáci. Dostupné z: <http://www.hbranna.cz/historie-obce/vyznamni-rodaci/>
40. PACZES Andrzej: *Šlechtické rody. Hans Ulrich Schaffgotsch*. Krkonoše, 1999, č. 05. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/aa943fb38bfdd406c12568e70070205e/56559deabbb41ed9c1256c370072fc79?OpenDocument>
41. PODKRONOŠÍ. *Soubor turistických map, 1 : 50 000*, 1. vydání. Nakladatelství ROSY, 1992
42. POLSKA, woj. dolnośląskie, Sudety (woj. dolnośląskie). Dostupné z: http://www.dolnoslawskie.fotopolska.eu/dolnoslawskie/WszystkieZdjecia/b16657.Sudety_woj_dolnoslawskie.html
43. PRAŽÁK Richard: *Zieglerova družina a její vztah ke Slovákům*, (Josef Mirovít Král, Milota Zdirad Polák) Orlické hory Podorlicko 5, s.141-154. Dostupné z: <http://www.moh.cz/pdf/ohp/196.pdf>
44. RIESENGBIRGE UND DIE GRAFSCHAFT GLATZ, Meyers Reisebücher, 16. Auflage, Leipzig und Wien, Bibliographisches Institut, 1909
45. RÖCHLING, C[arl]; KNÖTEL, R[ichard]; FRIEDRICH, W[oldemar]: *Die Königin Luise in 50 Bildern für Jung und Alt von C. Röchling, R. Knötel und W. Friedrich*. Das Königspaar in Begleitung der Familie des Grafen von Schaffgotsch auf der Schneekoppe am 18. August 1800. Dostupné z: http://www.digibib.tu-bs.de/start.php?suffix=jpg&maxpage=61&derivate_id=175
46. SIEBELT, Agnes: *Biblioteka hrabiowskiego rodu Schaffgotschów, Historia Biblioteki do roku 1914*. Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze, Historia zbiorów. Dostupné z: http://www.muzeum-cieplice.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=73&lang=pl
47. SUDETY, MAPA ATRAKCJI TURYSTYCZNYCH, 1 : 200 000. Plan, Jelenia Góra 2005
48. SZLAK GÓRNICZY, Hornická stezka. Dostupné z: <http://www.przewodnik.is24.pl/cs>
49. ŠPINDLEROVY BOUDY, Veselý výlet, Krkonoše/19 Léto 2002. s. 16 - 17. Dostupné z: http://www.veselyvylet.cz/cz/pdf/veselyvylet_19_cz.pdf
50. TYČ, Miroslav: *Matěj Milota Zdirad Polák*. Polabský zlatý pruh. Dostupné z: <http://pzp.unas.cz/PolakMacha.html>
51. U STYKU TRZECH GRANIC, 1 : 75 000. GÓRY I POGÓRZE IZERSKIE, Plan, Jelenia Góra 2000
52. VELINSKÝ, Frederik: *Krkonoše: Kamenný kruh u pramenů Labe*. ČESKÝ ROZHLAS SEVER, Planetárium. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/planetarium/tajemnamista/_zprava/krkonose-kamenny-kruh-u-pramenu-labe--428996
53. VOM OYBIN BIS ZUR SCHNEEKOPPE, 1 : 100 000. 4. Auflage. Honzejk & Mates, Gablonz a.N.
54. WIKOREJCZYK, Marek Kazimierz: *U stóp Śnieżki - wybrane opowiadania krajoznawcze. Z Górnego Karpacza na Polanę*. Sudety, Wrocław 1998. Dostupné z: <http://www.muzyczneradio.com.pl/324.artkul.z-gornego-karpacza-na-polane.html>